

KOÇ ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**İLKÖĞRETİM OKULUNDA ÇOCUĞU OLAN
ANNELERİN BAZI SOSYODEMOGRAFİK
ÖZELLİKLERİNİN ANNE – ÇOCUK İLİŞKİSİ
YÖNÜNDE İNCELENMESİ**

NESLİHAN ASLAN

Hemşirelik Anabilim Dalı

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans
Programı

İSTANBUL-2016

**İLKÖĞRETİM OKULUNDA ÇOCUĞU OLAN
ANNELERİN BAZI SOSYODEMOGRAFİK
ÖZELLİKLERİNİN ANNE – ÇOCUK İLİŞKİSİ
YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**

NESLİHAN ASLAN

Hemşirelik Anabilim Dalı

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans
Programı

DANIŞMAN

PROF.DR. AYŞE FERDA OCAKÇI

TEZ ONAYI

Koç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Neslihan Aslan 'İlköğretim Okulunda Çocuğu Olan Annelerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerinin Anne – Çocuk İlişkisi Yönünden İncelenmesi' konulu Yüksel Lisans tezini 12.02.2016 tarihinde başarılı olarak tamamlamıştır.

Tez Sınav Jürisi

Unvanı Adı Soyadı (Üniversitesi, Fakültesi, Anabilim Dalı)

İmzası

BAŞKAN

1. Prof. Dr. Ayşe Ferda Ocağcı Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu \ Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

ÜYELER

2. Doç. Dr. Ayfer Elçigil Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu \ Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

3. Yrd. Doç. Dr. Ayfer Ekim İstanbul Bilgi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğretim üyesi

TEŞEKKÜRLER

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım, tez sürecimin her aşamasında bana destek veren ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Ayşe Ferda Ocağcı'ya teşekkür ederim.

Ayrıca tez jürimde yer alarak değerli önerileri ve eleştirilerini benimle paylaşarak tezime katkı sağlayan, Sayın Doç. Dr. Ayfer Elçigil ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Ayfer Ekim'e teşekkür ederim.

Hayatımın her döneminde olduğu gibi, tezimin de her aşamasında en önemli motivasyon kaynağım, fen bilgisi öğretmeni can kuzenim Melda Tamer ve destekçim meslektaşım Elif Çandır'a teşekkür ederim.

Son olarak, hayatım boyunca arkamda olup her konuda bana inanan ve destek olan, sevgileriyle bana güç katan, varlıklarıyla kendimi çok şanslı hissettiğim annem Fatma Aslan, babam Abdulkadir Aslan ve biricik kardeşim, ciğerim Umut Aslan'a çok teşekkür ederim, iyi ki varsınız.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarında etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilemeyen bütün bilgi ve yorumlara bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesinde aldığımı, yine bu tezin çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Adı Soyadı: Neslihan Aslan

İmza

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	ii
TEŞEKKÜRLER	iii
BEYAN	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	vii
EKLER	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
1.1. Problemin Tanımı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırma Soruları	2
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Çocukluk Dönemleri ve Okul Çocukluğu Dönemi	3
2.2. Kuramcılara Göre Gelişimsel Dönemleri	4
2.2.1. Freud (1856-1939) ve Psikoseksüel Gelişim	6
2.2.2. Erikson (1902-1980) ve Psikososyal Gelişim	7
2.2.3. Piaget (1896-1980) ve Bilişsel Gelişim	9
2.3. Anne-Çocuk İlişkisi	11
2.4. Anne-Çocuk İlişkisi İle İlgili Kuramlar	13
2.4.1. Ebeveyn Kabul Red Kuramı	13
2.4.2. Annelik Rolü Yeteneği-Anne Olmak Mercer Modeli	16
2.5. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	17
3. GEREÇ VE YÖNTEM	20
3.1. Araştırmanın Tipi	20
3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	20
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	20
3.4. Araştırmanın Değişkenleri	21
3.5. Veri Toplama Araçları	21
3.6. Verilerin Toplanması	23

3.7. Verilerin Değerlendirilmesi	23
3.8. Araştırmanın Etik ve Yasal Yönlere	24
3.9. Araştırmanın Güçlü Yönleri ve Sınırlılıkları	24
3.10. Araştırmanın Yürütölesi Sırasınla Karşılaşılan Zorlukları	25
3.11. Etik Kurul Onayı	25
4. BULGULAR	26
5. TARTIşMA	35
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	43
7. KAYNAKLAR	46
8. EKLER	54

TABLO DİZİNİ

Tablo 2-1. Çocukluk Dönemleri

Tablo 2-2. Kuramcılara Göre Gelişimsel Dönemler

Tablo 2-3. Mercer'e göre, Annelik Rolü Beceri-Anne Olma Süreci

Tablo 3.5-1. Anne Çocuk İlişkisi Ölçeği (Anne Formu) Alınabilecek En Düşük ve En Yüksek Puanları

Tablo 4-1. Örneklem Grubunda Yer Alan Annelerin Sosyodemografik Özellikleri

Tablo 4-2. Anne-Çocuk İlişkisi Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama Puanlar

Tablo 4-3. Çocuğun Yaşı ile Anne-Çocuk İlişkisi Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama Puanlar

Tablo 4-4. Çocuğun Cinsiyetine Göre Anne-Çocuk İlişkisi Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama Puanlar

Tablo 4-5. Annenin Yaşı ile Anne-Çocuk İlişkisi Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama Puanlar

Tablo 4-6. Annenin Eğitim Durumu ile Anne-Çocuk İlişkisi Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama Puanlar

Tablo 4-7. Ailedeki Çocuk Sayısı ile Anne-Çocuk İlişkisi Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama Puanlar

Tablo 4-8. Aile Gelir Düzeyi ile Anne-Çocuk İlişkisi Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama Puanlar

Tablo 4-9. Aile Tipi ile Anne-Çocuk İlişkisi Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama Puanlar

SİMGELER VE KISALTMALAR

UNİCEF:	United Nations International Children's Emergency Fund
EKAR:	Ebeveyn Red Kabul Kuramı
EKRÖ:	Ebeveyn Kabul Red Ölçeği
SPSS:	Statistical Package for the Social Science

EKLER

EK 1:	Anne Bilgilendirme Formu
EK 2:	Onay Formu
EK 3:	Çocuk ve Aile Bilgi Formu
EK 4:	Aile-Çocuk İlişkisi Formu
EK 5:	Etik Kurul Onay Formu
EK 6:	Ebeveyn Kabul Red Ölçeği- Anne Formu- İzin Formu
EK 5:	CV

ÖZET

İlköğretim Okulunda Çocuğu Olan Annelerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerinin Anne – Çocuk İlişkisi Yönünden İncelenmesi.

Araştırma, ilköğretim okulunda çocuğu olan annelerin bazı sosyodemografik özelliklerinin anne – çocuk ilişkisi yönünden incelenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul ili sınırları içerisinde yer alan ve rastgele örnekleme tekniği ile belirlenen 2 ilkokul ve ortaokula devam eden 6-12 yaş arası çocukların anneleri oluşturmaktadır. Evrende yer alan tüm çocukların anneleri örnekleme dâhil edilmiş olup, araştırmanın yapıldığı tarihlerde ulaşılabilen ve araştırmaya katılmayı kabul eden 214 çocuğun annesi araştırmanın örnekleme grubunu oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Çocuk ve Aile Bilgi Formu ve Anne Çocuk İlişkisi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından annelerle yapılan yüzyüze görüşmelerle toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; annenin yaşı, eğitim düzeyi, çocuk sayısı ve aylık geliri ile reddedici davranışlar arasında negatif anlamlı ilişki vardır. Çocuğun cinsiyeti ve aile tipi anne çocuk ilişkisini etkilememektedir.

Anahtar Kelimeler: okul çocuğu, anne, çocuk sağlığı hemşiresi

ABSTRACT

Assessment of the Association of Some Socio-demographic Characteristics with Mother-child Relationship in Mothers Who Have Children in Primary Schools

The present investigation was planned as a descriptive study to investigate the association of some socio-demographic characteristics with mother-child relationship in mothers who have children in primary schools. The universe of the study consisted of mothers of children aged 6-12 years attending to randomly selected 2 primary and secondary schools located in Istanbul province. Mothers of all children existed in the study universe were included into the study and mothers of a total of 214 children accepting to participate into the study have constituted the study sample. Data collection was performed using Child and Mother Information Form and Mother-Child Relationship Quote. Data were collected by face to face interviews with mothers. Results demonstrated that mother's age, educational level, number of children and monthly income have a significant negative association with rejecting behavior. Gender of the child and family type have no significant association with mother-child relationship.

Key Words: school children, mother, child health nurse

1. GİRİŞ VE AMAÇ

1.1. Problemin Tanımı ve Önemi

6-12 yaş aralığı okul çocukluğu dönemidir. Çocuğun fiziksel büyümesinin yavaşladığı, bilişsel büyüme ve gelişmenin hızlandığı ve aileden çok arkadaşın önemli olduğu fiziksel, zihinsel ve sosyal ilişkilerin geliştiği bir dönemdir (Conk, Başbakkal, Bal Yılmaz ve Bolışık, 2013).6-12 yaş, okul çocukluğu döneminde, çocuğun annesiyle kuracağı olumlu veya olumsuz ilişki, sosyal yaşantısında karşılaşacağı diğer bireylerle ve akranlarıyla olan bütün ilişkilerini ve okula uyumunu da etkilemektedir (Berry ve O'connor 2010; Ünlüer, 2010).

Anne çocuk ilişkisinde olumlu ilişki annenin çocuklarına karşı şefkat, ilgi, sıcaklık, yakınlık veya sevgi göstermesidir. Anne, baba ve çocuk arasında kurulan sıcak ve kabul edici ilişkiler çocuğun özerklik duygusunu geliştirir ve çocukta olumlu bir benlik saygısının oluşmasını sağlar. Anneleriyle olumlu ilişkiler geliştiremeyen çocuklar saldırgan, bağımlı davranışlar sergileyebilmekte ve düşük özgüvene sahip olabilmektedirler. Çocukluk çağındaki bu tür örselenmeler ileriki yaşlarda ilaç, alkol bağımlılığı gibi olumsuz alışkanlıklar edinilmesine neden olmaktadır (İnanç Yazgan, Bilgin ve Kılıç Atıcı, 2012).

Anne çocuk ilişkisinin önemi farklı kuramlarda yer bulmuştur. Freud, çocuğun psikoseksüel gelişim evrelerinde anne ve çocuk arasında kurulan sağlıklı ilişkinin çocuğun kişilik gelişiminde etkili olduğunu ifade eder (Geçtan, 2008). Erikson'a göre, çocukların anneleri ile arasındaki etkileşimin kalitesi, ilk çocukluk yıllarında annelerinden aldıkları bakım, güven ve özerklik duyguları onların duygusal açıdan sağlıklı bireyler olarak gelişmeleri için yaşamsal kavramlardır (Gander ve Gardiner, 2001).

Anne çocuk ilişkileri, 6-12 yaş grubu çocukların psikososyal, bilişsel ve psikoseksüel gelişimleri üzerinde oldukça önemlidir. Koruyucu Sağlık Hizmetleri alanında çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşiresi anne-çocuk ilişkisinin olumsuzluğuna bağlı çocuğun ileriki yaşlarında ortaya çıkabilecek sorunları önlemelidir.

Ayrıca çocuk sağlığı hemşiresi çocuğun her dönemde sağlıklı gelişim göstermesi için anne-çocuk ilişkisinin nasıl olduğu ve bu ilişkiyi etkileyebilecek çeşitli

etmenlerin neler olabileceğini de araştırıp anlamalıdır. Hemşire bu konuda annenin ya da ailenin gereksinim duyduğu alanlarda desteklenmesini sağlanmalıdır.

Çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, ebeveynin yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu gibi aileye ait bazı sosyodemografik özelliklerin anne ile çocuk arasındaki ilişkiye olan etkisini araştırmak, elde edilecek sonuçlar çerçevesinde erken yıllardan itibaren çocuk ve anne eğitim programlarının hazırlanıp uygulanmasına destek olabilecektir. Bu nedenle, hemşirelik mesleğinde bazı sosyodemografik özelliklerin anne-çocuk ilişkisine etkisini incelemek, mesleğe önemli katkı sağlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı 6-12 yaş arası çocukların annelerinin bazı sosyodemografik özelliklerinin anne-çocuk ilişkisi yönünden incelenmesi olarak belirlenmiştir.

1.3. Araştırma Soruları

1. Çocuğun yaşı ile anne-çocuk ilişkileri ölçeği toplam puanı ve alt puanları arasında ilişki var mıdır?
2. Çocuğun cinsiyeti ile anne-çocuk ilişkileri ölçeği toplam puanı ve alt puanları arasında fark var mıdır?
3. Anne yaşı ile anne-çocuk ilişkileri ölçeği toplam puanı ve alt puanları arasında ilişki var mıdır?
4. Annelerin eğitim durumu ile anne-çocuk ilişkileri ölçeği toplam puanı ve alt puanları arasında fark var mıdır?
5. Ailedeki çocuk sayısı ile anne-çocuk ilişkileri ölçeği toplam puanı ve alt puanları arasında fark var mıdır?
6. Ailenin aylık gelir durumu ile anne-çocuk ilişkileri ölçeği toplam puanı ve alt puanları arasında fark var mıdır?
7. Aile tipi ile anne-çocuk ilişkileri ölçeği toplam puanı ve alt puanları arasında fark var mıdır?

2. GENEL BİLGİLER

2.1.Çocukluk Dönemleri ve Okul Çocukluğu Dönemi Özellikleri

Tüm toplumlarda geleceğin yetişkini olarak özenle yetiştirilen çocuk, gelişim dönemlerini yaşayan değerli bir bireydir. Çocuk, büyük insanın küçüğü değil, başka bir varlık, ayrı bir dünya olarak kabul edilmelidir (Er, 2006). Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre, '*Ulusal yasalarca daha genç yaşlarda reşit sayılma hariç, 18 yaşın altında her insan çocuk sayılır* (Unicef Türkiye, 2004).

Dünya genelinde 2,2 milyar çocuk bulunmaktadır (Unicef Dünya Çocuklarının Durumu, 2014). Dünya'nın en kalabalık 20 ülkesi içerisinde yer alan ülkemizde ise çocuklar nüfus içinde büyük bir orana sahiptirler ve bu durum önümüzdeki 10 yıl içerisinde de sürecektir. 2011 yılında Türkiye'de 22,7 milyon çocuk vardır ve bu da nüfusun % 30,3'ünü oluşturmaktadır, bu durum çocukların toplumsal varlığının önemini göstermektedir. (Unicef Türkiye'de Çocukların Durum Analizi, 2013).

Çocuklar büyüme süreci içinde değişik dönemlerden geçerler. Çocuğun büyüme ve gelişmesi dönemlere ayrılarak incelenir. Çocukluk dönemleri, doğum öncesi ve doğum sonrası olmak üzere ikiye ayrılır (Neyzi ve Ertuğrul, 2010).

Tablo 2-1. Çocukluk Dönemleri*

<p>Doğum öncesi (antenatal, prenatal, intrauterin) dönem</p> <ol style="list-style-type: none">1. Embriyonel dönem (0-10 hafta)2. Fetal dönem (10.haftadan doğuma kadar) <p>Doğum sonrası (postnatal) dönem</p> <ol style="list-style-type: none">1. Yenidoğan (neonatal) (0-4 hafta),2. Süt çocuğu (1 ay-12 ay)3. Oyun çocuğu (1-3 yaş)4. Okul öncesi çocuğu (4-5 yaş)5. Okul çocuğu (6-12 yaş)6. Ergen (puberte, adölesan) (kız: 10-18 yaş, erkek: 12-20 yaş) *
--

*Neyzi, O. ve Ertuğrul T. (2010). Pediatri, 4.baskı, İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi, s:91.

Okul çocukluğu dönemi fiziksel büyümenin yavaşladığı, bilişsel büyüme ve gelişmenin hızlı ilerlediği, aileden çok arkadaşın önemli olduğu, fiziksel, mental ve sosyal ilişkilerin geliştiği bir dönemdir. Bu dönemde çocuğun fiziksel gelişimini etkileyen yaşamsal mekanizma, bazı hormonların fazla salgılanmasıdır (Arıkan, Çelebioğlu ve Tüfekçi, 2013).

Fiziksel büyüme ve gelişme; okul öncesi döneme oranla fiziksel büyüme hızı yavaşlar. Kollarını sallayarak dik bir biçimde rahatça yürür. Büyük kas gelişimi bir hayli gelişmiş olmasına karşın hala devam etmektedir. Ağırlığı yılda ortalama olarak 3-3,5 kilogram artar. Kilosu yetişkin kilosunun yarısına eşittir. Bebekken oluşan yağlanma azalmaya başlar.

İskelet gelişimi hızlıdır. Boy hızla uzar. Boyu 6 santimetre uzar. Beyni yetişkin hacminin % 90'ına ulaşır. Uzağı yakından daha iyi görür. Beş yaş civarında diş çürümeleri görülür ve altı yaşında ilk kalıcı dişleri çıkar. Süt dişleri yerini kalıcı dişlere bırakmaya başlar (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2005).

Günlük enerji harcama düzeyi çok yüksektir ve günlük 2000 kaloriye gereksinimi vardır. El-göz koordinasyonu yeterince gelişmiştir. Görme duyusu olgunlaşmıştır. Dil gelişimi tamamlanmıştır. Hastalıklara karşı direnci çok zayıftır. Bu yaş döneminin sonlarına doğru ergenlik belirtileri başlar (Yiğit, 2009).

2.2. Kuramcılara Göre Gelişimsel Dönemler

Çocuğun duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimini inceleyecek olursak; Freud, Ericson ve Piaget'den söz etmek gerekir. Freud, "psikoseksüel kuramı" nda daha çok çocukluk yaşantıları ve travmaların gelecek yaşama olan etkisi üzerinde durmuştur. Bu yaklaşımın devamı olarak, Erikson, "psikososyal kuramı"nda çocuğun psikososyal gelişiminin yaşam boyu sürdüğünü, Piaget' ise "bilişsel gelişim kuramı"nda; bireyin bilişsel gelişiminin, doğuştan edinilen bilişsel özelliklerle çevresel etmenlerin karşılıklı etkileşimi sonucu oluştuğunu vurgulamaktadır (Briley, 2014).

Tablo 2-2. Kuramcılara Göre Gelişimsel Dönemleri*

❖ **Freud'un Psikoseksüel Gelişim Dönemleri**

1. Oral Dönem (0-1 yaş)
2. Anal Dönem (1-3 yaş)
3. Fallik Dönem (3-6 yaş)
4. Latent (Gizil) Dönem (6-11 yaş)
5. Genital Dönem (12 yaş)

❖ **Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri**

1. Temel güvene karşı güvensizlik duygusu (0-1 yaş)
2. Özerkliğe karşı kuşku ve utanç duygusu (1-3 yaş)
3. Girişkenliğe karşı suçluluk duygusu (3-6 yaş)
4. Çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu (6-12 yaş)
5. Kimliğe karşı rol karmaşıklığı duygusu (12-18 yaş)
6. Dostluğa karşı yalnız kalma duygusu (18-25 yaş)
7. Üretkenliğe karşı durgunluk duygusu (25-40 yaş)
8. Bütünlüğe karşı umutsuzluk duygusu (40 yaş ve üzeri)

❖ **Piaget'in Bilişsel Gelişim Dönemleri**

1. Duyusal Motor Dönem (0-2 yaş)
2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş)
3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 yaş)
4. Formal (soyut) İşlemsel Dönem (11-18 yaş)

*Yazgan İnanç, B., Bigin, M., Kılıç Atıcı M. (2007). Gelişim Psikolojisi, Çocuk ve Ergen Gelişimi, 2.baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, s:39-49.

2.2.1. FREUD (1856- 1939) ve Psikoseksüel Gelişme

Freud'un psikoanalitik yaklaşıma göre Psikoseksüel Gelişim Kuramı, insan kişiliğinin üç temel birimi bulunmaktadır. Bunlar id, ego ve süper egodur. İd, kişiliğin en kaba kalıtsal arzularını içeren ve insanın doğuştan sahip olduğu cinsellik ve saldırganlık dürtülerinin kaynağıdır. Dış dünyanın etkisi altında gelişen ego, kişiliğin düzenleyici, denge ve uyum sağlayıcı bölümüdür. Süper ego ise, kişiliğin ahlaki yönünü temsil ederek çocukluk döneminde çocuğa ailesi ve çevresi tarafından aktarılır, ödül ve cezalar yardımıyla pekiştirilir. Bu üç bölüm birbirleriyle bütünleşerek, çocuğun kişiliğini oluşturmaktadır (Akyıldız, 2006; Fong, 2014; Breger, 2014; Hazar, 2006; Mehtiyev, 2011).

Freud, seks içgüdüsünü en önemli yaşam içgüdüğü olarak görür. Bu içgüdüğün enerjisi, libido, bedenin bir parçasından diğerine yer değiştirdikçe, birey de kişiliğin beş gelişimsel döneminden geçer: Oral, anal, fallik, latent ve genital. Her evre, özel bir beden parçası (erojen bölge) ile ilgilidir (Lamb, 2014; Silverman, 2011- Sauerteig, 2012).

Latent (Gizil) dönem (6-12 yaş)

Altı-on iki yaş aralığında çatışmaların yatıştığı bir dönemdir. Çocuğun içgüdüsel enerjisinin getirdiği tehlikeli dürtüler ve fanteziler bilinçaltına itilir. Çocuk enerjisini araştırma ve diğer insanlarla ilişki kurmaya, okul, öğretmen yeni ilgi ve uğraşlara yöneltir. Spor, oyun ve zihinsel etkinlikler gibi somut ve sosyal olarak kabul gören davranışlar sergiler (Conk, Başbakkal, Bal Yılmaz ve Bolışık, 2013).

Çocuk toplumsal kurallar ile karşılaştıkça üst benliği gittikçe olgunlaşır. Üst benlik artık yalnız anne babanın çocuğa aktardığı değerler ve duyguları içermez. Gizil dönem cinsel yönden durağan bir evre olsa da özdeşimlerin yoğunlaştığı ve pekiştirildiği ve buna bağlı olarak süperregonun geliştiği bir dönemdir. Bu nedenle çocuğun anne-babası dışında, öğretmenleri ve akranlarıyla kuracağı ilişkiler çok önemlidir. Çocuğun cinsiyet rollerini benimsemesi ve kendi cinsiyetinden olan ebeveynle özdeşim kurması bu dönemde tamamlanmış olur. Gizil dönemin başarılı bir şekilde atlatılmadığı durumda, çocuk içgüdüsel dürtülerinin denetimini sağlamayı öğrenemez ya da aşırı bir denetim mekanizması geliştirerek obsesif kompulsif kişilik geliştirir.

Bu dönem sağlıklı bir şekilde geçirildiğinde, çocuk başarısız olduğunda aşığılık duygusuna kapılmadan ve özerk bir birey olarak girişimlerde bulunmayı öğrenir ve çalışmadan doyum alır (Büyüköğeneç ve Törüner, 2012).

2.2.2. ERİKSON (1902-1980) ve Psikososyal Gelişme

Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı'nda, Erik H. Erikson da Freud gibi kişilik gelişimini yaşa göre değişen belirli dönemler içinde ele alır. Ancak Erikson psikososyal kuramında, Freud gibi bireyin cinsel gelişimi yerine onun sosyal gelişimini temel almıştır ve kişilik gelişiminin yaşam boyu devam ettiğini belirtir (Bezci, 2008)

Erikson, insanın diğer insanlarla ilişki içinde geliştiğini öne sürmüştür ve sosyal çevre içinde yer alan anne-baba, öğretmenler ve arkadaşların çocuğun psiko-sosyal gelişimi için önemli ve gerekli bir rol oynadığını belirtmiştir (Harmankaya ve Ağaç, 2009).

Kişilik gelişiminde sosyal çevreye verdiği önemin yanı sıra, biyolojik temelli doğuştan getirilen bazı özelliklerin de üzerinde duran Erikson, kişilik gelişim dönemlerinin; temelleri biyolojik olarak atılmış hiyerarşik bir sıra ile ortaya çıktığını savunur. Erikson'a göre, insanın yaşamında, atlatılması gereken bir kriz bulunan belli başlı sekiz kritik dönem vardır. Erikson, birey bulunduğu dönemin karmaşası ve çatışmasıyla başa çıkabildikçe bir sonraki döneme geçerek daha sağlıklı bir kişilik yetiştirebileceğine inanır. Ayrıca birey daha sonraki gelişim dönemlerindeki karmaşalarla da baş edebilmek için sahip olması gereken yeteneği kazanmış olmaktadır (Özgüngör ve Acun Kapıkıran, 2011)

Üreticiliğe karşı aşığılık duygusu (6-11 yaş)

Erikson, çocuğun 6-11 yaş arası psikososyal gelişim dönemini, üreticiliğe karşı aşığılık duygusu ile açıklamaktadır. Bu dönemin en önemli kazanımı "çalışkanlık" duygusunun edinilmesidir. Erikson, çocuğunun bu dönemde çabucak öğrenme konusunda çok istekli olduğunu belirtmektedir. Ona göre bu dönemde, diğer dönemlere kıyasla, çocuğun görev paylaşımı, disiplin ve bir şeyler yapabilme duygusunda büyük bir artma ortaya çıkmaktadır.

Çocuk bu dönemde, planlı ve yapıcı bir paylaşım duygusu içerisinde diğer çocuklarla birlikte bir şeyler yapmaya eğilimlidir. Bu yaşta çocuk, okul (formal) eğitimine başlamıştır.

7-11 yaş döneminde okul yaşantısı da çocuğun gelişimini etkilemektedir. Okul çocuğa, anne babasının sağlayamadığı desteği kazandırabilir. Fakat evinde anne babası tarafından beceri kazanmaya teşvik edilen çocuk, okulda kendine olan saygısının azalmasına neden olabilecek öğretmen tutumlarına da maruz kalabilir.

Bir önceki dönemdeki cinsel enerji tamamen öğrenme ve çalışmaya yönelmiştir. Akranlarına yönelik taklit ve kıyaslama bu dönemde başlar. Çocuk akranları arasında en iyisi olmak ve kendini yetişkinlere beğendirerek takdir almak için çalışma duygusu geliştirir. Çocuk doyurulmaz merak ve enerjisini okuldaki akranları ve sosyal çevresini tanıma ve bu ilişkilerde başarılı olma amacıyla kullanılır. Bu nedenle gerek öğretmenler gerekse anne babalar çocuğun başarı ihtiyacının doyurulmasında önemli role sahiptirler.

Çocuğun başarılı olma isteğinin karşılanmasında, onları yapamayacakları becerilerden ziyade, yapabilecekleri becerilere yönlendirmelidirler. Çocuktan yeteneğinin üzerinde bir başarı göstermesini beklemeyerek, kendi gücüne uygun düşen sorumluluklar yükleyerek başarılı kılmak en doğru davranıştır. Bu dönemde bedensel gelişim yavaşlar. Çocuk, sosyal ve cinsel rolleri belirgin bir şekilde anlamaya başlar. Bu dönemde çocuk yaptığı şeyler yeterince ödüllendirilip takdir gördüğünde başarı duygusu kazanacak veya engellendiği için bu duyguyu kazanamayacaktır. Sonrasında kendisini başkalarıyla kıyaslayarak yetersizlik, aşağılık duyguları geliştirecektir. Çocuk çalışkanlık duygusunu deneyimleyerek, yaşayarak, ödüllendirilerek, takdir edilerek geliştirir. Erikson kişinin ileriki hayatındaki çalışkanlığı ve çalışmaya karşı geliştirdiği tutumların bu dönemde kazandığını belirtir (Arslan ve Arı, 2008; Gürses ve Kılavuz, 2011).

Çalışma duygusu sağlıklı gelişmemiş çocuk, sosyal çevresinde değer kazanmak için tek ölçütün işe yarama, başarılı olma zorunluluğunu öğrenir. Bu durumu 'çalışma deliliği' olarak tanımlayan Erikson, çocuğun okul yıllarında çalışmaktan ve ya sorumluluğunu aldığı işlerini iyi yapmaktan zevk alamayacağını ifade eder. Sadece çalışmaktan doyum alarak çalışmanın kölesi olur (Çelik, 2015).

Bu yaş gruplarının en önemli özelliklerinden biri de akran ilişkileridir. Akranları ile arkadaşlık kurmak isterken çalışkan, başarılı olma isteği nedeniyle onların arasında herhangi bir beceride üstün olmak, övülmek isterler. Akranlarıyla arkadaş olma isteği sosyal gruplara dâhil olmasını sağlar. Kendi aralarında gizli şifreler ve ya kendilerine özgü konuşma biçimi kazandıran sosyal gruplara dâhil olma çocuğun psikososyal kişiliğinin gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle anne babalar, çocuğun uygun arkadaşlar edinmesini desteklemelidirler. Sosyal gruplara dâhil olamayan 6-12 yaş çocuğu, sonraki dönemde toplumsal kurallara karşı çıkma ve yalnızlık duygusu geliştirmektedir (Conk ve ark. 2013)

2.2.3. PİAGET (1896- 1980) ve Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim; bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin çevresini, dünyayı anlamasını ve öğrenmesini sağlayan aktif zihinsel faaliyetlerde gelişim olarak tanımlanır. Çocuk bilişsel gelişim sürecinde içinde bulunduğu sosyal ortamı anlama ve düşünme yeteneğini daha geliştirme sürecindedir. Jean Piaget (1896-1980), Bilişsel Gelişim Kuramı'nda, içinde bulunduğu sosyal ortamı anlama ve düşünme yeteneğini daha geliştirme aşamasında olan çocuğun, çevresini değişik yaşlarda nasıl gördüğünü ve algıladığını açıklamaya çalışmıştır (Bacanlı, 2002).

Bu bağlamda Piaget, çocukların düşünme ve mantık süreçlerinin yetişkinlerden farklı olduğunu belirlemiştir. Çocuğun zihinsel gelişiminin biyolojik büyümeden kaynaklandığını ileri sürerek, her bireyin zihinsel gelişim süreçlerini aşağıdaki gibi dört aşamada değerlendirmiş ve her bireyin benzer yaşlarda bu süreçlerden geçtiğini savunmuştur.

Piaget'ye göre her birey zihninde yaşantıları sonucunda oluşturduğu kendine özgü bir bilgi yapısına, şemaya sahiptir. Her bireyin sahip olduğu bu şemalar, çevreyle etkileşim sonucu sürekli olarak değişir ve gelişir. Piaget'nin düşüncelerinin temelinde, bireyin zihinsel gelişimine sebep olan üç süreç vardır. Yani, şemaların nasıl geliştiğini, öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini Piaget üç kavramla açıklamıştır: özümleme (assimilation), düzenleme/uyumsama (accommodation) ve eşitleme /dengeleme (equilibration) (Çakıcı, 2006).

Bunu bir örnekle açıklamayalım: *Hayatında ilk defa kaplan gören bir çocuk, onu zihnindeki kedi kavramı ile karşılaştırarak, özümsemeye çalışacak, bir süre sonra onun kediden farklı olduğunu görerek bilişsel dengesi bozulacaktır. Ancak çocuk bir süre sonra kaplan kavramını oluşturarak yeni duruma uyum sağlayacak ve dengesizlikten kurtulacaktır.* Çocuk, yeni bilgileri o ana kadar sahip olduğu bilgi ve kavramlarını kullanarak anlamaya çalışır. Zihninde sahip olduğu bilgilerin yetersiz kaldığı durumlarda bilişsel denge bozulur. Çocuk, yeni durumu anlamak için yeni bilgileri oluşturacaktır (Şirin, 2008).

Somut İşlemler Dönemi (7-12 yaş)

Çocuk, 7 yaş civarında sezgisel dönemden somut işlemler dönemine geçiş yapar. Bu dönem yaklaşık olarak, 7-12 yaş arasını kapsar. Somut işlemler dönemine geçen çocuk, baskı altında kaldığında önceki dönemin özelliklerine dönüş yapabilir (Mağden, 2009).

Çocuk bu dönemde, soyut kavramları anlamakta zorluk çekerken, Somut olaylar ile ilgili mantıklı düşünmeye başlar. Çarpmanın bölmeye ilgili olduğunu, çıkarmanın toplamanın tersi olduğunu ve eşitlik gibi birbirleriyle ilgili olan kavramları bilir. Zihinsel olarak düşünme süreçlerini ve benzerlerini geliştirir. Düşünme süreçlerinde daha mantıklı ve esnektirler. Çocuk kuralları anlama yeteneğini geliştirir. Ancak, diğer dönemlerle karşılaştırıldığında, çocuğun yaşadığı en belirgin farklılık; çocuğun kendi kafasında zihinsel işlemler yapabilir duruma gelmesidir. Çocuk, kendi kafasında zihinsel olarak işlem yapabilir duruma gelmesiyle, görüşleri sıraya koymayı, parçalara bölerken bütünü hatırlamayı ve bu faaliyetleri kendi orijinal ifadesine dönüştürme yeteneğini kazanır (Kol, 2011).

Piaget'ye göre bu dönemin en önemli özelliklerinden biri; eşit miktarlarda maddelerin (sıvı miktarı, sayı, ağırlık, uzunluk, alan, ya da hacim) biçimi değişecek şekilde yeniden düzenlenseler bile ağırlık ve miktarının sabit kaldıklarını kavrayabilme olarak açıklanan Korunum (Değişmezlik) İlkesi'nin kazanılmasıdır. Çocuk farklı korunum ilkeleri kazanır, bir kilo pamuk ile bir kilo tahtanın eşit ağırlıkta olduğunu söyleyen çocuk, ağırlık korunumunu kazanmış demektir.

Çocuğun aynı sayıdaki nesnelerin, birbirine bitişik olarak veya birbirinden ayrı ve dağınık olarak sıralanmış olsalar bile her iki grubun da eşit sayıda nesne içerdiğini anlayabilmesiyle sayı korunumunu kazanmış olur. Miktar Korunumu; cisimlerin şekilleri değişse bile miktarının aynı olacağını bilmesidir.

Bu korunumu kazanan çocuk, düz duran aynı uzunluktaki iki hortumdan biri kıvrıldığında, kıvrılan hortumun diğer hortuma eşit olduğunu bilir. İnce uzun ve kısa geniş iki ayrı kaba dökülen aynı miktardaki sıvının miktarının aynı olduğunu anlayan çocuk hacim korunumu kazanmış demektir.

Çocuk, akıl yürütmede odaktan uzaklaşma ve tersine dönüştürme gibi artan zihinsel yeteneğin etkilisiyle korunum yeteneğini kazanır. Tersine dönüştürme işlemi ile on tane bilye beşerli iki gruba ayrıldığında, çocuk onları tekrar birleştirerek, onlu bir grup elde edilir. Çocuk sözel komutları anlamadığı için bundan önceki dönemlerde bunu yapamıyordu (Mert, 2015; Çarpri ve Çelikkaleli, 2005; Yapıcı ve Yapıcı, 2006; Hamamcı, 2015).

Bu dönemde çocuklar oyunlarını toplu oynarlar. Ancak, erkek çocukları kendi oyunlarına kız çocuklarını, kız çocukları da erkek çocuklarını almak istemezler. Kız oyununa katılan erkek ya da erkek oyununa katılan kız olursa, sosyal akran grubu bu durumu yadırgayarak gruptan dışlamak ister (Harmankaya ve Ağaç, 2009).

2.3. Anne-Çocuk İlişkisi

Hemen her toplumda kadınlar için annelik rolünü üstlenmek, bir yetişkin olarak bireyin yerine getirmesi gereken görev olarak bakılmakta ve kadınlar sosyal olarak bu göreve yönelik hazırlanmaktadır. Annelik yaşam boyu sürecek kutsal bir meslektir ve çocuk gelişimi için çok önemlidir. (Ocakçı, 2006).

Çocuğun kişilik gelişiminde, annesi ile kuracağı sevgi dolu ve olumlu ilişki çok önemlidir. Bedensel, zihinsel ve sosyal açıdan sürekli gelişen ve değişen çocuğun gelişimini sağlıklı bir biçimde sürdürebilmesi ve koruyabilmesi için onu yeterli bir şekilde besleyen, seven ve anlayışla eğiten bir annenin yanında olması gerekir (Öndegider, 2013).

7-11 yaş grubu, 200 korunmaya muhtaç çocuk ile ailesi yanında kalan 200 çocuk olmak üzere toplam 400 çocuk üzerinde, kurumda ve ailesi yanında büyüyen kız ve erkek çocuklarının “anne figürü” çizimlerinin duygusal gelişim açısından karşılaştırılması amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Sonuç, dürtüsellik, yetersizlik-güvensizlik, utangaçlık-çekingenlik davranışı yönünde kurumda büyüyen kız ve erkek çocuklarının anne figürü çizimleri sonucu aldıkları puanlar aile yanında büyüyen çocukların aldıkları puanlardan farklı çıkmıştır. (Çakmak ve Darıca, 2012).

Çocukların birçok davranışlarının temelinde annenin etkileri görülmektedir. Annenin etkileri olumlu olduğunda çocuk üzerindeki etkileri olumlu, olumsuz olduğunda ise olumsuz olabilmektedir. Çocuklar ilk olarak anne yardımı ile kendilerini ve dış dünyayı tanımaktadırlar. Sağlıklı anne çocuk ilişkisine sahip çocuklar ileride sağlıklı, mutlu ve başarılı bireyler olmaktadır (Alkan Ersoy, Kurtulmuş ve Tekin, 2014).

Annenin çocuğu ile kurduğu ilişki; çocuğun özellikleri ile kendi kişilik ve demografik özelliklerinden etkilenebilmektedir. Anne-çocuk ilişkisinde anneler öncelikle çocukların gelişim özelliklerini bilmeli, onların ihtiyaçlarına uygun yanıtlar veren yetişkinler olmalıdırlar (Tezel Şahin ve Özyürek, 2008).

Çocuğun duygu ve düşüncelerini rahat ifade edebilen, kendini denetleyen, girişimci, ekip içerisinde uyumlu olabilen bir birey olması annesi ile arasında etkili bir iletişimin kurulmasına bağlıdır. Anne, aile içinde baba ve çocuklar arasında çoğunlukla bir köprü oluşturur. Bu durumda aile içinde annenin kuracağı doğru bir iletişim ağı tüm aile fertlerini olumlu yönde etkilemektedir. Tersine bir durum ise aile içinde çatışma ve huzursuzluklara sebebiyet verecektir. . Bu nedenle çocuk ile diğer aile üyelerinden daha fazla zaman geçiren annelerin sağlıklı insan ilişkileri ile iletişim becerileri konusunda bilinçlendirilmeleri, belirli bir program çerçevesinde eğitilmeleri gerekmektedir (Yalçın, 2013; Nalcıoğlu, 2014).

Türk ailesinde anneler, babalara oranla çocuklar ile daha yakın ilişki içindedir. Bilir, Arı, Dönmez, Atik ve San (1991) yaptıkları bir çalışmada, ailedeki öncelikli disiplin figürünün anne olduğunu saptamışlardır. Bu bulgular, Türk ailesinde annelerin çocuk yetiştirmedeki kural koyma ve denetim rollerini açıkça göstermektedir (Bilir, Arı, Dönmez, Atik ve San, 1991).

2.4. Anne-Çocuk İlişkisi İle İlgili Kuramlar

Aşağıda anne çocuk ilişkisinde annenin çocuğuna karşı kabul red davranışını açıklayan Ebeveyn Kabul Red Kuramı ve Annelik Rolü Yeteneği, Anne Olmak Mercer Modeli açıklanmaya çalışılmıştır.

2.4.1. Ebeveyn Kabul Red Kuramı (EKAR) (Parental Acceptance-Rejection Theory- PART)

Ronald P. Rohner 1960 yılında Ebeveyn Kabul Red Kuramı'nı (EKAR) oluşturmuştur. Rohner, EKAR Kuramı'nı, tüm dünyada ebeveyn kabul-reddinin nedenlerini, sonuçlarını ve diğer değişkenlerle ilişkisini açıklamaya çalışan ve yaşam boyu gelişim kuramı olarak tanımlanmıştır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2009).

Anne-babanın çocuğunu kabul veya reddetmesi durumu, cinsiyet, etnik köken, coğrafya, dil ve kültürden bağımsız olarak ebeveyn ve çocuğun duygusal olarak hissetmesi nedeniyle ortaya çıkmaktadır (Khaleque ve Rohler, 2002).

EKAR Kuramı'na göre çocuklar hayatları boyunca kendileri için önemli olan kişilerden, anne-baba veya primer bakıcı, olumlu ve sıcak tepki almaya gereksinim duyarlar. Bu gereksinimler tüm çocuklarda kültür, dil, yaşanılan yer gibi etmenlerden bağımsız olarak görülür. Ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri sıcaklık ve sevgi ile şekillenen tutumları ebeveyn kabulünü, duygusal olarak olumsuz davranışları ise ebeveyn reddini ifade etmektedir (Rohner, 2005).

Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu (Warmth Dimension)

Ebeveyn Kabul-Red Kuramı temel olarak "ebeveynliğin sıcaklık boyutu" olarak isimlendirilen ebeveyn-çocuk etkileşimine odaklanmaktadır. Sıcaklık boyutunda, ebeveynlerin çocuklarına karşı duygularını ifade etmede kullandıkları fiziksel ve sözel sıcak davranışlar, ebeveynler ile çocuk arasındaki duygusal bağı güçlendirir. Sıcaklık boyutuna göre, çocuklarını kabul eden ebeveynler çocuklarına karşı şefkat, ilgi, sıcaklık, yakınlık veya sevginin gösterirler. Sıcak duygu ve davranışları olmayan veya belirgin şekilde çocuğundan esirgeyen, bunun yanı sıra, çocuğunu fiziksel, psikolojik, duygusal yönden inciten anne-babalar çocuklarını reddetmektedir (Rohner, 2004).

Ebeveynler çocuklarını kabul ettiklerini, fiziksel ve sözel olarak ifade ederler. Anne-babalar çocuklarına sarılarak, onları okşayarak, rahatlatarak, öperek, onlara gülümseyerek sevgilerini fiziksel olarak gösterirler. Sevgi ve ilgilerini sözel olarak da, çocuklarını överek, iltifat ederek, onlar hakkında güzel şeyler söyleyerek, onlara şarkı söyleyip hikâyeler anlatarak ifade ederler (Rohner, 2004).

Anne babaların fiziksel ve sözel ifadeleri dışında, çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılayarak, onları zorlandıkları durumlarda destekleyerek de çocuklarını kabul ettiklerini gösterirler (Rohner ve ark. 2009).

Rohner EKAR Kuramı'nda anne-babaların çocuklarına karşı dört farklı şekilde 'reddetme' davranışı sergilediklerini belirtmiştir:

1) Anne-babalar çocuklarına karşı sıcak, sevgi dolu ve şefkatle davranmayabilirler, kuramda bu durum 'soğukluk-sevgi eksikliği' şeklinde tanımlanmıştır.

2) 'Düşmanlık- saldırganlık', çocuklarına karşı düşmanlık besleyip, olumsuz, saldırgan davranabilirler,

3) 'İlgisizlik- ihmal', anne-babalar çocuklarının temel fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına karşı kayıtsız kalarak onları ihmal edebilirler,

4) 'Ayrımlaştırılmamış reddetme' durumunda ise, çocuklarına karşı sıcak, olumlu davranışlar sergilemelerine rağmen, çocukları tarafından, anne-baba farkında olmadan, reddedici olarak algılanabilirler (Rohner, 2004).

Soğukluk- sevgi eksikliği durumunda, anne-babalar çocuklarına karşı sevgisiz, düşmanca, öfkeli, kızgın veya tahammülsüz duygular hissederek olumsuz davranabilirler.. Bazı çocuklar anne-babalarından sevgi dolu, olumlu davranış görmek yerine, sadece düşmanlık ve saldırganlık, kayıtsızlık ve ihmal ya da ayrışmamış red etme gibi olumsuz davranışlar görmüşlerdir (Rohner, 2004).

Düşmanlık- saldırganlık durumunda anne-babalar düşmanlık, öfke, kızgınlık veya nefret duyguları ile hareket ettiklerinde, çocuklarına karşı saldırgan davranışlar sergilerler. Anne-babaların sergiledikleri saldırgan davranışlar fiziksel ve sözeldir. Çocuklara karşı sergilenen fiziksel saldırganlık; vurma, itme, fırlatma, çocuğu çimdikleme, fiziksel şiddet ile yaralama gibi olumsuz davranışlardır. Sözel saldırganlık ise, çocuk ile alay ederek, küfür etmek, çocuğa bağırarak çocuk hakkında aşağılayıcı şeyler söyleme şeklide görülmektedir (Rohner, 2004).

Çocuklarına karşı düşmanlık duygusu güderek saldırgan davranışlar sergileyen anne-baba, kayıtsızlık duygusuyla çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılama da ihmalkâr olabilmektedirler.

EKAR Kuramında, anne-babalar çocuklarına karşı hissettikleri öfkeyle başa çıkabilmek için çocuklarının fiziksel, tıbbi, eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamazlar ve çocuğun isteklerine kayıtsız kalarak onları ihmal ederler. İhmal durumunda, anne baba fiziksel olarak çocukla beraberdirler, fakat çocuklarına olan öfkelerini onların ihtiyacı oldukları durumda onları ihmal ederek çocuklarına karşı psikolojik olarak ulaşılmaz olurlar (Rohner, 2004).

Anne-baba çocuğa karşı sevgisiz, ilgisiz, reddedici şekilde davranmadıkları halde çocuğun sevilmediğini, istenmediğini, reddedildiğini hissetmesi durumu ‘ayırıştırılmamış reddetme’ durumudur. Bu durumda çocuk reddedildiği hissiyle ya anne-babasına karşı saldırgan davranışlar sergiler ya da anne-babası tarafından sevilmediğini hisseder (Rohner, 2004).

‘Soğukluk-sevgi eksikliği’, ‘düşmanlık- saldırganlık’, ‘ilgisizlik- ihmal’, ‘ayırıştırılmamış reddetme’ durumlarıyla görünen anne-babanın çocuğunu reddetmesindeki başlıca faktörler, çocuğun ve ev işlerinin sorumluluğunun yalnızca annenin üstünde olması, maddi imkânsızlıklar, istenmeyen gebelik sonucu çocuğun dünyaya gelmiş olması şeklinde sayılabilir (Rohner, 2004)

Anne-babaları tarafından reddedilen çocuklar, yaşamlarının ileriki yıllarında ciddi psikolojik bozukluklar yaşayabilirler, suç işlemeye eğilimli, madde bağımlısı olabilirler, sosyal yaşantılarında problem yaşayabilirler (Rohner ve Rohner, 1980; Börkan, Erkman ve Keskiner, 2014; Erkman ve Rohner, 2006).

Annenin çocuk gelişimi üzerindeki önemli ve ömür boyu sürecek olan annelik görevi, birçok kuramcının araştırma konusu olmuştur. Bunlardan biri de ‘Annelik Rolü Yeteneği-Anne Olmak’ kuramını geliştiren hemşire kuramcı Ramona T. Mercer’dir.

2.4.2. Annelik Rolü Yeteneği-Anne Olmak Mercer Modeli

Bir kadının “annelik rolü”, annelik davranışlarını öğrenme süreci olarak tanımlanır ve doğumu takip eden 3-10 ay arasında annelik rolü kazanılmaktadır. Annenin sahip olduğu yetenekleri ve elde etmek istediği annelik rolünü tanımlamasında, düşüncelerini şekillendirmesinde zaman, deneyim, doğum sayısı, eğitim düzeyi, çalışma durumu ve sosyal destek annelik rolünü kabul sürecini etkilemektedir (Niska, Snyder ve Hoagberg, 1998).

Annelik Rolü Yeteneği-Anne Olmak’ kuramını geliştiren Ramona T. Mercer’e göre, anne olmak, sadece bir rol üstlenmekten çok hayat boyu süren bir süreçtir. Bu yüzden ‘annelik rol becerisi’ terimini ‘anne olmak’ terimi ile değiştirmiştir. Mercer, annenin var olan düzenine annelik davranışlarını katmasını, annelik rolü kazanım süreci olarak tanımlamaktadır. Mercer ilk kez anne olan kadınların doğumdan sonra dördüncü aya doğru kendilerine güvenlerinin artmasıyla bebeklerine bakım verebilme becerisi geliştirdiklerini ve zamanla bundan keyif aldıklarını belirtmektedir. Mercer’e göre Annelik kimliğinin şekillenmesi öğrenme sürecinden geçer ve doğan her çocukla birlikte ortaya çıkar. Bunlar beklentiler safhası, formal safha, informal safha, kişisel safha olmak üzere dört aşamalı süreçtir (Uçar, 2014).

Tablo 2-3. Mercer’e göre, Annelik Rolü Beceri-Anne Olma Süreci*

<p>Birinci safha: Gebelikte ortaya çıkan, “geleceğe hazırlanma-bekleyiş” safhasında kadın anneliğe ilişkin rol modellerini, nasıl bir anne olacağını kendi annesinden ve çevresinden gözlemler.</p>
<p>Formal-biçimsel safha: Bebeğin doğumu ile başlar. Anne, rol modellerin etkisi altında çevrenin kendisinden beklediği gibi annelik rolünü oynamaya çalışır.</p>
<p>Kişisel safha: Annelik rolü kabullenen kadın artık bir anne olarak rahattır ve daha uyumludur. Anne olma konusunda kendi fikirlerine ve davranışlarına sahiptir.</p>

*Taşkın, L.(1997.) Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. 5. Baskı. Ankara.: Sistem Ofset Matbaacılık, p:365-366.

Mercer, annelik rol yeteneği kavramını, hemşirelik araştırmalarına dayanarak açıklamıştır. Mercer hemşireliği, *'Hemşireler annelik döngüsü içerindeki kadınlarla sürekli ve yoğun etkileşimi olan sağlık personelidir. Hemşireler ailelerin ve çocukların sağlığını korumaktan sorumlu olup bu kişiler için değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesinde ve paylaşılmasında ncdrler'* şeklinde tanımlamıştır.

Mercer, bir kadının, gebelik sırasında ve doğumdan sonraki birinci yıl boyunca hemşirelerden aldığı bakım ve danışmanlığın çocuğu ve kendisi üzerinde uzun süreli etkileri olacağını vurgulamaktadır (Ocakçı ve Ecevit Alpar, 2013).

2.5. ocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği

ocuk sağlığı hemşiresi; bebek, ocuk ve ergenin hemşirelik bakımında, kabul edilmiş teorik ve klinik beceri deneyimini başarıyla tamamlamış hemşiredir. PNAE 2014.

Ülkemizde Sağlık Bakanlığı'nın 8.3.2010 tarihli 27515 sayılı Hemşirelik Yönetmeliği'ne göre, ocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliğinin tanımı ise; *Evensel ocuk hakları ve profesyonel hemşirelik rolleri doğrultusunda 0-18 yaş arasındaki çocukların aile ve toplum içinde fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal yönden sağlıklı büyüme ve gelişmesi, hastalıklardan korunması ve sağlığının en st düzeye çıkarılması; hastalandığında hasta çocuğun tedavisi, bakım ve rehabilitasyonundan sorumlu hemşiredir* (Hemşirelik Yönetmeliği, 2010).

Bebeğin doğumuyla beraber, annenin yeni durumuna uyum sağlaması için ocuk hemşirelerinin anne ile yoğun etkileşimde olması gerekir. Bu dönemde anneye uygun hemşirelik bakımı ve desteği sağlanmadığında anne, yeni duruma uyum sağlamada sorunlar yaşanabilmekte, fizyolojik ve psikolojik sorunlarla karşılaşılabilmektedir (Beydağ, 2007).

ocuk hemşireleri aile merkezli bakım verir. Çocuğun sağlık ve iyilik halinin sağlanmasında ailelerin önemli bir rolü olduğunu kabul eden aile merkezli bakım anlayışı, sağlık bakım hizmetlerinde planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarında ailenin katılımını güçlendirir. Aile merkezli bakım, çocuğun hastalığı ve iyileşme süreci boyunca aileyi çocuğun yaşamının merkezine alan bir bakım felsefesi olarak tanımlar.

Hemşire aile merkezli bakım verirken, ailenin çocuğun yaşamındaki sürekliliğini ve önemini kabul eder, ailenin güçlü ve bireysel yönlerini tanır, anne-çocuğun problemlere karşı geliştirdikleri farklı baş etme yöntemlerine saygı gösterir, bebeklerin, çocukların, adolesanların ve ailelerin gelişimsel özelliklerini bilir ve ona göre davranır (Ocakçı, 2006).

Turan ve ark, 2006 yılında yaptıkları araştırmada hemşirelerin, anneleri çocuğun bakımı konusunda bilgilendirme, uygulanan tedavi ve bakıma ilişkin soru sorma fırsatı verme ve annelere ulaşılabilir olma konusunda yetersiz kaldıkları bulunmuştur (Turan, Çetinkaya, Ceylan ve Altundağ, 2006).

Aile merkezli bakımda hemşirenin danışılan kişi olması çok önemlidir. Danışman olarak hemşire, anne ve çocuk ile terapötik iletişim kurarak, yaşanan olumsuzluklar ile baş etmede ve sosyal ilişkilerde başarılı olmada destek sağlayan bir sağlık profesyoneli. Hemşire, danışmanlık sürecinde anne-çocuğun sahip olduğu sorunun saptanması, girişimlerin planlanması, planlanan girişimlerin uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi için terapötik görüşmeler yapar. Hemşire, okul çağındaki çocuğun konuşma yeteneği oldukça geliştiği için çocukla sözel görüşmeler yapabilir (Şimşek Aslan ve Buldukoğlu, 2015).

Çocuk hemşireleri çocuğa aile merkezli bakım verirken, çocuk ve ailesine sağlık sistemi içerisinde çocuğun ve ailesinin sahip olduğu haklar ve kullanımı hakkında bilgi vermelidir. Çocuk haklarının ihlal edildiği durumlarda çocuğun haklarını savunmalı, her koşulda çocuk ve ailenin mahremiyetini korumalı, onların geleneksel ve kültürel özelliklerini dikkate alarak duygularını anlayıp empati kurarak bakım vermelidir (Özakar Akça ve Gözen, 2013).

Çocuk hemşirelerinin çocukların fiziksel, entelektüel, duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklemeleri ve çocukları savunmaları için onlara gerekli sevgi ve ilgiyi göstermeleri gerekir (Akgün Kostak, 2013). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesinde, “Çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu şekilde gelişmesi için sevgi ve anlayışa gereksinimi var’ olduğu belirtilmektedir (Çavuşoğlu, 2013). Bu nedenle çocuğun en çok sevgi ve ilgiye gereksiniminin olduğu sağlıktan sapma durumlarında çocuk hemşireleri tarafından sevilmesi önemli bir gereksinimdir Hemşirelerle yapılan bir çalışmada çocuk sevme puanı düşük olan hemşirelerin hastalarla iletişim kurmada problem yaşadıkları görülmüştür (Tural, Rızalar ve Güdek, 2010).

Anne çocuk ilişkileri, 6-12 yaş grubu çocukların psikososyal, bilişsel ve psikoseksüel gelişimleri üzerinde oldukça önemlidir. Koruyucu Sağlık Hizmetleri alanında çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşiresi anne-çocuk ilişkisinin olumsuzluğuna bağlı çocuğun ileriki yaşlarında ortaya çıkabilecek sorunları önlemelidir.

Ayrıca çocuk sağlığı hemşiresi çocuğun her dönemde sağlıklı gelişim göstermesi için anne-çocuk ilişkisinin nasıl olduğu ve bu ilişkiyi etkileyebilecek çeşitli etmenlerin neler olabileceğini de araştırıp anlamalıdır. Hemşire bu konuda annenin ya da ailenin gereksinim duyduğu alanlarda desteklenmesini sağlanmalıdır. Bu araştırma, 6 – 12 yaş ilkokul ve ortaokula devam eden çocuğu olan annelerin bazı sosyodemografik özelliklerinin anne – çocuk ilişkisi üzerine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı nitelikte bir araştırmadır.

3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma verileri Atatürk İlkokulu ve Ortaokulu'nda (Üsküdar) ve Resneli Niyazibey İlkokulu ve Ortaokulu'nda (Şişli) Ekim 2015- Şubat 2016 tarihleri arasında toplanmıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Ekim 2015-Şubat 2016 tarihleri arasında 2014-2015 eğitim ve öğrenim yılı içerisinde İstanbul ili sınırlarında yer alan ilköğretim (1159) ve ortaokullara (1152) gelen, 6-12 yaş aralığında çocuğu olan anneler oluşturdu (Milli Eğitim İstatistikleri, 2014-2015).

Okul seçiminde İstanbul Anadolu yakası ve Avrupa yakasından rastgele örnekleme yöntemi ile yapılan belirleme sonucunda Atatürk İlköğretim ve Ortaokulu (Üsküdar, toplam 574 öğrenci) ve Resneli Niyazibey İlkokulu ve Ortaokulu (Şişli, toplam 800 öğrenci) seçildi.

Araştırmanın yapıldığı tarihler arasında örnekleme alınan her iki okuldan, örneklem seçim kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden tüm çocukların anneleri örneklem grubuna dâhil edildi. Araştırmanın örneklemini örneklem seçim kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 214 anne oluşturmuştur.

Örnekleme seçim kriterleri:

- 6-12 yaş arasında çocuğa sahip olan
- Çocuğunda tanı almış herhangi bir sağlık sorunu olmayan ve
- Araştırmaya katılmada gönüllü bilgilendirme ve onam formunu sözlü ve yazılı kabul eden anneler örneklem grubuna dâhil edildi.

3.4.Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın **bağımsız değişkenleri**; çocuk yaşı, cinsiyeti, sınıfı, anne-baba yaşı, eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, ailenin aylık gelir durumu, sosyal güvence ve aile tipi, **bağımlı değişken**; anne-çocuk ilişkileri ölçeğinin alt boyut puanları ve toplam puanları.

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Çocuk ve Aile Bilgi Formu (Ek 3); Rohner, Saavedra ve Granum tarafından 1980 yılında geliştirilen ve Anjel ile Erkman tarafından 1993 yılında Türkçe'ye uyarlanan Anne Çocuk İlişkileri Ölçeği (Anne Formu) (Ek 4) kullanılmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Çocuk ve Aile Bilgi Formu

Araştırmaya dâhil edilen anneler ve aile özelliklerine ilişkin demografik özelliklerin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından literatür taranması sonucu hazırlanan soru formudur. Anneler için, Çocuk ve Aile Bilgi Formu 12 sorudan (çocuğun yaşı, cinsiyeti, ebeveynin yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu) oluşmaktadır.

Aile-Çocuk İlişkileri 'Ebeveyn Kabul Red Ölçeği' Anne Formu (EKRÖ) (Parental Accoptance - Rejection Questionnaire - Mother Form):

Rohner, Savedro ve Granum tarafından geliştirilen ölçek, 1988 yılında Polat ve Sunar tarafından Türkçeye çevrilmiş, Anjel ve Erkman 1993 yılında son halini vermiştir. Türkiye'deki güvenilirlik çalışması 229 anne üzerinde yapılmıştır. Toplam puan alfa katsayısı .90 düzeyinde bulunmuştur. Ölçeğin iki ve üç hafta arayla tekrar uygulanması sonucu Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı .46 olarak bulunmuştur. Çocuk ve yetişkin formlarına benzerliği nedeniyle anne formunun geçerliği yeterli olarak kabul edilmiştir.

Ölçek, annenin çocuğunu kabullenme ve reddetme davranışlarını, annenin algıladığı şekilde ölçer. 56 maddeden ve Sıcaklık ve Sevgi (20 madde), Saldırganlık ve Düşmanlık (16 madde), İlgisizlik ve İhmal (12 madde) ve Ayırıştırılmamış Reddetme (8 madde) olmak üzere dört alt testten oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin sıcaklık-şefkat boyutu, sıcaklık, sevgi ve şefkatin yer aldığı ebeveyn kabulü ile fiziksel ve/veya sözel yaralayıcı davranışlarının sergilendiği reddedici ebeveyn tutumlarını ölçmektedir (ben çocuğum hakkında güzel şeyler söylerim). Saldırganlık-düşmanlık boyutu çocuğa karşı hissedilen öfke, kızgınlık, nefret, kötü niyet gibi duyguları ölçmektedir (çocuğum kötü davrandığında onu küçümseyerek azarlarım). İhmalkârlık-ilgisizlik boyutu ebeveynin çocuğa karşı ilgisiz, kayıtsız olma durumunu (çocuğum sanki orada yokmuş gibi davranırım), ayırışmamış reddetme boyutu ise ret davranışlarının ortada olmamasına karşın çocuğun kendisini sevilmeyen, istenmeyen veya reddedilmiş gibi hissetmesine neden olabilecek tutumları (çocuğumu gerçekten sevip sevmediğimden şüphe ediyorum) ölçmektedir.

Ölçek 'hemen hemen her zaman doğru', 'bazen doğru', 'nadiren doğru', 'hiçbir zaman doğru değil' seçenekleri olan 4'ten 1'e doğru puanlanan dört dereceli Likert tipi bir ölçektir. Bu maddelerden 1, 5, 7, 8, 12, 14, 15, 18, 20, 24, 26, 27, 31, 33, 34, 38, 40, 41, 45, 47, 48, 51, 53, 54 ve 56. maddeler ters kodlanmaktadır. Kodlamalar sonucu elde edilebilecek en düşük ve en yüksek puanlar tablo 3.5-1'de verilmiştir. Tablo 3.5-1'e göre en yüksek 240, en düşük 60 puan alınabilir. Alt testlerden alınan puanlar ve toplam puanın yüksek olması yüksek düzeyde reddetmeyi gösterir. Red düzeyi ne kadar yüksek ise annenin çocuğu reddi o kadar yüksek, çocuğu kabullenmesi ise o kadar düşüktür Her alt boyut ve toplam için alınan puanlar yükseldikçe reddetme artmaktadır ve anne-çocuk ilişkisinin sağlıksız olduğunu göstermektedir. Ölçek, annenin çocuğunu kabullenme ve reddetme davranışlarına ait algılamayı içerir ve en az üç yaşında çocuğu olan annelere uygulanabilir (Öner, 1996). Öner, N. (1996). *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler, Bir Başvuru Kaynağı*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları

Tablo 3.5-1. Anne Çocuk İlişkisi Ölçeğinden (Anne Formu) Alınabilecek En Düşük ve En Yüksek Puanlar

	Min.	Max.
Sıcaklık-Şefkat	20	80
Saldırganlık-Düşmanlık	15	60
İlgisizlik ve İhmalkârlık	15	60
Ayrıştırılmamış Reddetme	10	40
Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam Puan	60	240

*Rohner (2015). Parental Acceptance-rejection Questionnaire (PARQ): Test Manual, Rohner Research Publications.

3.6. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması öncesinde, araştırmacı tarafından araştırmanın yapıldığı kurumlarda, annelerle görüşülerek araştırma hakkında bilgi verildi. Bu bilgilendirme sonrasında araştırmaya katılmaya kabul eden annelere yazılı onam formu imzalatıldı. Verilerin toplanmasında okul yönetimi ile işbirliği yapılarak, her sınıf için ayrı ayrı olmak üzere annelerle görüşme planlandı. Bu görüşmede, araştırmacı tarafından annelere araştırma hakkında bilgi verildi ve katılmayı kabul eden annelere yazılı onam formu imzalatıldıktan sonra, yüz yüze görüşme yapılarak veri toplama formları uygulandı. Görüşmeye gelemeyen annelere okul müdürü aracılığıyla veri toplama formları ulaşılarak araştırma hakkında bilgi verildi ve katılmayı kabul eden annelerle okulda görüşme planlanarak anket formları yüz yüze görüşmeyle araştırmacı tarafından dolduruldu. Her bir anneyle yapılan görüşmenin süresi yaklaşık 15-20 dakika oldu.

3.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde, lisanslı IBM SPSS Statistics for Windows 22 paket programından yararlanılmıştır. Çalışmanın bioistatistiksel çözümlenmesinde, ele alınan ölçütler ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde değerleriyle tanımlandı.

Aile Çocuk İlişkisi Ölçeği'nin hesaplanması amacıyla tersine çevrilecek maddeler çevrildikten sonra alt ölçeklerine ayrılmıştır. Her alt ölçeğin önce toplam puanı ardından bu puanlar içinden ortalama puanları hesaplanmıştır. İki sayısal değişken arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson Korelasyon Analizi, bağımsız iki grup arasındaki farkı bulmak için t Testi, bağımsız gruplarda tek yönlü varyans analizi için Kruskal-Wallis testi kullanıldı (Erdoğan, Nahcivan ve Esin, 2014).

3.8.Araştırmanın Etik ve Yasal Yönleri

Araştırmaya başlamadan önce Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan ve İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yazılı izin alınmıştır. Araştırma kurum izin yazıları, araştırma dâhilindeki Resneli Niyazibey İlkokulu ve Ortaokulu ile Atatürk İlkokulu ve Ortaokulu müdürlerine verilmiştir. Araştırma öncesi araştırmaya katılacak tüm annelere araştırma hakkında 'Gönüllü Bilgilendirilmiş Onam Formu' aracılığı ile açıklama yapıldı ve isteklilik ve gönüllülük ilkesi doğrultusunda izinleri alındı (Ek 1). Araştırmanın yürütüleceği okullardaki personel, öğretmen ve öğrenciler araştırma konusunda bilgilendirildi. Annelere kendilerinden alınan bilgilerin araştırmacı dışında başka kimseye açıklanmayacağı konusunda bilgi verilerek sadakat ve gizlilik ilkesine uyuldu. Ayrıca anneye hiçbir ücret talep edilmeyeceği ya da ödenmeyeceği konusunda bilgi verildi.

3.9. Araştırmanın Güçlü Yönleri ve Sınırlılıklar

Güçlü Yönleri;

Araştırma sonucunun ölçek kullanılarak objektif olarak veri elde edilmesi,

Sınırlılıkları;

Araştırma il milli eğitim müdürlüğüne bağlı ilkokul ve ortaokulda örneklem seçim kriterlerine uyan annelerden oluşmaktadır ve değerlendirmeler yalnızca annelerin algılarını yansıtmaktadır. Bu durumun elde edilen bulguların genellenebilirliğini azalttığı düşünülebilir. Veri toplama araçlarının öz-bildirim türü ölçekler olmasının araştırmanın sınırlılıklarından biri olduğu düşünülmektedir.

Anneler ölçek maddelerine savunmacı bir tutumla yaklaşmış ya da kendilerini

olduğundan daha iyi gösterme kaygısı taşımış olabilirler. Bu nedenle, öz-bildirim türü ölçeklerin yanı sıra, çalışmaya uygun gözlem ve görüşme tekniklerinin de kullanılmasının daha sağlıklı sonuçlar vereceği düşünülebilir.

3.10. Araştırmanın Yürütülmesi Sırasında Karşılaşılan Zorlukları

Öneri aşamasında, kalp hastası çocuğa sahip annelerin bazı sosyodemografik özelliklerinin anne çocuk ilişkileri yönünden incelenmesi amacıyla planlanan araştırma, kalp hastaneleri ile protokol sağlanamamasından dolayı izinler alınamamış, etik kurul izni çıkmış olmasına rağmen değiştirilmek zorunda kalmıştır.

3.11. Etik Kurul Onayı

Etik kurul onay formu EK (2) bulunmaktadır. Etik kurul onay tarihi: 21.10.2015 ve onay numarası: 2015.173.IRB3.088 şeklindedir.

4. BULGULAR

Araştırmada kullanılan Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği (Anne Formu)'nden elde edilen verilerin, örneklem grubundaki annelerin bazı sosyodemografik özelliklerine (çocuğun yaşı, cinsiyeti, sınıfı; annenin eğitim durumu, yaşı; babanın eğitim durumu, yaşı; çocuk sayısı, aylık gelir durumu, sosyal güvence, aile tipi) göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Ayrıca örneklem grubunun, ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki ilişki de incelenmiştir.

Araştırmaya katılan 214 annenin yaş ortalamaları 35.52'dir (minimum: 20 yaş ve maximum: 58 yaş). Annelerin %17.8'i üniversite, %35'i lise, %25.2'si ortaokul ve %22'si ilkokul mezunudur.

Tablo 4-1.'ye göre, çocukların yaş ortalaması 9.19 ± 1.91 (min=6, mak=12)'dir ve % 51.9 erkek, % 48.1 kızdır. Annelerin %16.4'ü tek çocuk, %48.1'i iki çocuk, % 26.6'sı üç çocuk ve %8.9'u dört ve daha fazla çocuğa sahiptir. Ailelerden %95.8'inin sosyal güvencesi var, %4.2'sinin sosyal güvencesi yoktur.

Ailelerin %18.7'si geniş aile, %81.3'ü çekirdek ailedir. Ailenin aylık gelir düzeyleri ise şöyledir; %8.9'u asgari ücret, %15.9'u 1000-1500 TL arasında, %15'i 1500-2000 TL arasında, %30.4'ü 2000-2500 TL arasında, %16.8'i 2500-3000 TL arasında ve %13.1'i 3000 TL ve üzerindedir. Annelerin sosyodemografik özelliklerine ilişkin bilgiler tablo 4-1.'de verilmiştir.

Tablo 4-1. Örneklem Grubunda Yer Alan Annelerin Sosyodemografik Bilgileri

	N	%
Anne Yaşı	214	---
	ort: 35.52	
	(Min: 20 Max: 58)	
Eğitim Durumu		
İlkokul	47	22
Ortaokul	54	25.2
Lise	75	35
Üniversite	38	17.8
Aylık Gelir Düzeyi		
Asgari ücret	19	8.9
1000-1500 TL	34	15.9
1500-2000 TL	32	15.0
2000-2500 TL	65	30.4
2500-3000 TL	36	16.8
3000 TL ve üzeri	28	13.1
Çocuk Sayısı		
1	35	16.4
2	103	48.1
3	57	26.6
4 ve üzeri	19	8.9
Aile Tipi		
Geniş	40	18.7
Çekirdek	174	81.3
Sağlık Güvencesi		
Evet	205	95.8
Hayır	9	4.2

Tablo 4-2. Anne-Çocuk İlişkisi Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama Puanlar

	Ortalama	Minimum puan	Maksimum puan
Sıcaklık-Şefkat	48.78	40	56
Saldırganlık-Düşmanlık	35.92	27	46
İlgisizlik ve İhmalkârlık	23.38	16	41
Ayrıştırılmamış Reddetme	19.91	13	26
Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam Puan	128.01	110	157

Tablo 4-2.'de Anne Çocuk İlişkileri Ölçeği'nden alınan kabul red puan ortalamalarında (n=214, ort.=128.01), en düşük puanın ayrıştırılmamış reddetme alt boyutuna ait olduğu görülmektedir.

Tablo 4-3. Çocuğun Yaşı ile Anne Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

	Sıcaklık-Şevkat	Saldırganlık-Düşmanlık	İlgisizlik ve İhmalkârlık	Ayrıştırılmamış Reddetme	Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam Puan
Çocuğun Yaşı					
r	0.118	-0.86	-0.146	0.005	-0.71
P	0.086	0.212	0.032	0.937	0.299

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nden elde edilen annelerin kabul-red düzeyleri ile çocuklarının yaşları arasında ilişki olup olmadığına ilişkin yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 4-3.'de sunulmuştur.

Tablo 4-3.'e göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Sıcaklık ve Şevkat", "Saldırganlık ve Düşmanlık" ve "Ayrıştırılmamış Reddetme" alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamalarının çocuklarının yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olmadığı bulunmuştur ($p > 0.05$). "İlgisizlik ve İhmalkârlık" alt boyut puan ortalamalarının çocukların yaşlarına göre negatif yönlü, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

($r = -0.146$, $p = 0.032$ $p < 0.05$).

Tablo 4-4. Çocuğun Cinsiyetine Göre Anne Çocuk İlişkileri Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları

Anne Kabul-Red	Cinsiyet	ORT±SD	Test değeri	p
Sıcaklık-Şevkat	Kız	49.06±2.79	1.36	0.176
	Erkek	48.52±3.04		
Saldırganlık-Düşmanlık	Kız	35.78±3.26	0.58	0.55
	Erkek	36.06±3.59		
İlgisizlik-İhmalkârlık	Kız	23.33±4.94	0.13	0.89
	Erkek	23.42±3.94		
Ayrıştırılmamış Reddetme	Kız	19.89±1.79	0.20	0.84
	Erkek	19.93±1.30		
Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam Puanı	Kız	128.03±8.55	0.12	0.90
	Erkek	127.94±8.06		

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nden elde edilen annelerin kabul-red düzeylerinin çocuklarının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan t testi sonuçları Tablo 4-4.'de sunulmuştur.

Tablo 4-4.'e göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Sıcaklık-Şevkat", "Saldırđanlık-Düşmanlık", "İlgisizlik-İhmalkârlık" ve "Ayrıştırılmamış Reddetme" alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamalarının çocuklarının cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur ($p > 0.05$).

Tablo 4-5. Annenin Yaşı ile Anne Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki

	Sıcaklık-Şevkat	Saldırđanlık-Düşmanlık	İhmalkârlık	Ayrıştırılmamış Reddetme	Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam Puan
Anne Yaşı					
r	-0.09	-0.07	-0.20	0.1	-0.15
P	0.16	0.25	0.003**	0.14	0.02*

* $p < 0.05$ anlamlı

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nden elde edilen annelerin kabul-red düzeyleri ile annelerin yaşları arasında ilişki olup olmadığına ilişkin yapılan pearson korelasyon analizi sonuçları Tablo 4-5.'de sunulmuştur.

Tablo 4-5.'e göre, Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "İhmalkârlık" alt boyutu ile annenin yaşı ($r = -0.20$, $p = 0.003$, $p < 0.05$) arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin 'Toplam Puanı' ile annenin yaşı ($r = -0.15$, $p = 0.02$, $p < 0.05$) arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Saldırđanlık-Düşmanlık", "Sıcaklık-Şevkat" ve "Ayrıştırılmamış Reddetme" alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki göstermediği bulunmuştur ($p > 0.05$).

Tablo 4-6.'da araştırmaya katılan annelerinin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin alt boyut ve toplam puanları ile annelerin eğitim durumu arasında ilişki olup olmadığına ilişkin yapılan kruskal wallis testi sonuçları sunulmuştur.

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Sıcaklık-şefkat" alt boyutu ile annelerin eğitim durumu (KW= 8.25, p=0.001, p<0.05) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. "Sıcaklık-şefkat" alt boyutunda annelerin eğitim durumu ortalamalarına bakıldığında ortaokul mezunu (49.50±2.68) annelerin puan ortalamalarının en fazla olduğu görülür.

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "İlgisizlik-İhmalkârlık" alt boyutu ile annelerin eğitim durumu (KW= 13.62, p=0.003, p<0.05) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ve bu boyutta annelerin eğitim durumu ortalamalarına bakıldığında ortaokul mezunu (24.75±4.01) annelerin puan ortalamalarının en fazla olduğu görülür.

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin 'Toplam Puanı' ile annelerin eğitim durumu (KW=9.02, p=0.02, p<0.05) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ve bu boyutta annelerin eğitim durumu ortalamalarına bakıldığında ortaokul mezunu (130.59±7.56) annelerin puan ortalamalarının en fazla olduğu görülür.

Ayrıca tablo 4-6.'e göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin 'Saldırganlık-Düşmanlık' ve 'Ayrıştırılmamış Reddetme' alt boyut puan ortalamalarının annelerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur (p>0.05).

Tablo 4-6. Annenin Eğitim Durumu ile Anne Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki

Anne Kabul-Red	Eğitim Durumu	ort. ± sd	KW	p
Sıcaklık-Şefkat	İlkokul	48.44±3.46	8.25	0.04*
	Ortaokul	49.50±2.68		
	Lise	48.25±2.95		
	Üniversite	49.23±2.2		
Saldırganlık-Düşmanlık	İlkokul	35.85±3.70	1.46	0.69
	Ortaokul	36.42±3.41		
	Lise	35.84±3.30		
	Üniversite	35.50±3.45		
İlgisizlik-İhmalkârlık	İlkokul	22.46±4.75	13.62	0.003*
	Ortaokul	24.75±4.01		
	Lise	23.70±4.66		
	Üniversite	21.92±3.55		
Ayrıştırılmamış Reddetme	İlkokul	20.10±2.14	1.59	0.66
	Ortaokul	19.90±1.17		
	Lise	19.72±1.52		
	Üniversite	20.07±1.26		
Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam Puanı	İlkokul	126.87±9.39	9.02	0.029*
	Ortaokul	130.59±7.56		
	Lise	127.52±8.38		
	Üniversite	126.73±7.20		

*p<0.05 anlamlı

Tablo 4-7. Ailedeki Çocuk Sayısı İle Anne Çocuk İlişkisi Toplam Ölçek ve Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

	Sıcaklık-Şevkat	Saldırganlık-Düşmanlık	İlgisizlik ve İhmalkârlık	Ayrıştırılmamış Reddetme	Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam Puan
Ailedeki Çocuk Sayısı					
r	0.129	0.081	0.169	0.065	0.182
P	0.059	0.23	0.01*	0.34	0.007*

*p<0.05 anlamlı

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nden elde edilen annelerin kabul-red düzeyleri ile ailedeki çocuk sayısı arasında ilişki olup olmadığına dair yapılan pearson korelasyon analiz sonuçları Tablo 4-7.'de sunulmuştur.

Tablo 4-7.'ye göre, Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "İlgisizlik-İhmalkârlık" alt boyutu ile ailedeki çocuk sayısı ($r=0.169$, $p=0.01$, $p<0.05$) arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin 'Toplam Puanı' ile ailedeki çocuk sayısı ($r=0.182$, $p=0.007$, $p<0.05$) arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Ayrıca tablo 4-7.'e göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Saldırganlık-Düşmanlık", "Sıcaklık-Şevkat" ve "Ayrıştırılmamış Reddetme" alt boyut puan ortalamaları ile ailedeki çocuk sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p> 0.05$).

Tablo 4-8. Aile Gelir Düzeyi Durumu ile Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

	Sıcaklık-Şevkat		Saldırganlık-Düşmanlık		İlgisizlik ve İhmalkârlık		Ayrıştırılmamış Reddetme		Toplam Puan	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
Aylık Gelir	-0.19	0.77	-0.31	0.65	-0.11	0.86	-0.04	0.48	-0.035	0.61

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nden elde edilen annelerin kabul-red düzeyleri ile ailenin aylık gelir durumu arasında ilişki olup olmadığına dair yapılan pearson korelasyon test analizi sonuçları Tablo 4-8.'de sunulmuştur.

Tablo 4-8.'e göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin 'Sıcaklık-Şevkat', 'Düşmanlık-Saldırganlık', 'İlgisizlik-İhmalkârlık' ve 'Ayrıştırılmamış Reddetme' alt boyut puanları ve toplam puan ile ailenin aylık gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur($p > 0.05$).

Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nden elde edilen annelerin kabul-red düzeylerinin aile tipine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan t testi sonuçları Tablo 4-9.'da sunulmuştur.

Tablo 4-9. Aile Tipine Göre Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları

Anne Kabul-Red	Aile Tipi	ort. ± sd	T	p
Sıcaklık-Şevkat	Geniş Çekirdek	48.12±2.83 48.93±2.93	-1.58	0.11
Saldırganlık-Düşmanlık	Geniş Çekirdek	35.90±3.04 35.93±3.52	-0.06	0.95
İlgisizlik-İhmalkârlık	Geniş Çekirdek	23.45±4.27 23.36±4.49	0.10	0.91
Ayrıştırılmamış Reddetme	Geniş Çekirdek	19.52±1.55 20.00±1.54	-1.76	0.07
Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Toplam Puanı	Geniş Çekirdek	127.00±8.65 128.24±8.20	-0.85	0.39

Tablo 4-9.'a göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Saldırganlık-Düşmanlık", "Sıcaklık-Şevkat", "İlgisizlik-İhmalkârlık" ve "Ayrıştırılmamış Reddetme" alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamaları ile aile tipi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bulunmuştur ($p > 0.05$).

5. TARTIŞMA

Bu bölümde; ilkokula ve ortaokula giden çocuğu olan annelerin bazı sosyodemografik özelliklerine, anne-çocuk ilişkileri ölçeğinde anneden algılanan kabul red düzeylerine ve annelerin bazı sosyodemografik özelliklerinin anne-çocuk ilişkisi yönünden incelenmesine dair bulgular literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Araştırmanın bulguları ışığında, Tablo 4-2.'ye göre araştırmaya katılan annelerin Anne Çocuk İlişkileri Ölçeğinden aldıkları kabul red puan ortalamaları yüksek çıkmıştır. Buna göre araştırma örneklem grubundaki annelerin, ilkokula ve ortaokula giden çocuklarına karşı gösterdikleri kabul düzeyinin düşük olması nedeniyle çocuklarına karşı yüksek düzeyde red davranışı sergiledikleri yorumu yapılabilir.

EKAR Kuramı çerçevesinde geliştirilen ölçeklerden Anne-Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formu- kullanılarak yapılan araştırmalar sınırlı sayıdadır. EKAR Kuramı çerçevesinde geliştirilen ölçeklerden bazıları, Çocuk/Ergen Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (Çocuk/Ergen EKRÖ) ve Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (Çocuk/Ergen EKRÖ)'dir. Bu ölçeklerin tümü annenin çocuğuna karşı red kabul davranışını çocuğun ve ya ergenin algısına göre değerlendirmektedir (Pektaş ve Özgür, 2005; Ekmekçi, 2008; Kanyas, 2008; Karaca, 2006; Candan, 2005; Öngider, 2006; Kaya, 2003; Yaşar, 2009; Önder ve Gülay, 2007; Koçkar, 2006; Batum, 2007; Varan, 2004; Işık, 2010; Paley ve ark., 2000; Rohner, ve Rohner, 1981; Rohner, 1998; Krishnakumar ve Buehler, 2000; Khaleque ve Rohner, 2002; Rohner ve Britner, 2002). Bu yüzden Anne-Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formu- kullanılarak araştırma örneklemine uyan, ilkokul ve ortaokula giden çocuğu olan annelerin, çocuklarını kabul ettiklerine dair destekleyici bir araştırmaya ulaşamamıştır.

Fakat Önder ve Gülay'ın Anne-Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formu- kullanılarak, annelerin kabul- red düzeyleri ile 4. 5. ve 6. sınıfa devam eden çocuklarının empati becerisi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, annelerin ilkokula giden çocuklarına karşı kabul edici bir tutum sergiledikleri belirtilmiştir (Önder ve Gülay, 2007).

Literatürde Anne-Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formukullanılarak çocuğun kabul-reddinin annenin bakış açısıyla değerlendirilen araştırmalar genellikle okul öncesi çocuk üzerine yapılmıştır.

Ural ve arkadaşlarının okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin kabul-red düzeyleri ile sosyal davranış denetimleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, annelerin, okul öncesi dönemdeki çocuklarına karşı gösterdikleri kabul düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ural, Efe ve Azkeskin, 2014).

Tepeli, Yılmaz ve Kuyucu'nun 5-6 yaşındaki çocukların duygularını anlama becerilerini anne kabul / red düzeyi açısından inceledikleri çalışmada, annelerin, okul öncesi dönemdeki çocuklarına karşı gösterdikleri kabul düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tepeli, Yılmaz ve Kuyucu, 2013).

Erkman ve Rohner'ın gençlerin algıladıkları anne kabulü ve psikolojik uyum arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada da annelerin, okul öncesi dönemdeki çocuklarına karşı gösterdikleri kabul düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Erkman ve Rohner, 2006).

Araştırma sonucunun yukarıdaki literatür ile karşılaştırılmasında, annelerin, çocukları küçükken onlara karşı anne çocuk ilişkilerinde daha kabul edici, sıcak ve olumlu davrandığı söylenebilir.

Tablo 4-3.'e göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Sıcaklık ve Şevkat", "Saldırganlık ve Düşmanlık" ve "Ayrıştırılmamış Reddetme" alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamalarının çocuklarının yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olmadığı bulunmuştur. Fakat "İlgisizlik ve İhmalkârlık" alt boyut puan ortalamalarının çocukların yaşlarına göre negatif yönlü, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre araştırmaya katılan annelerin, çocuklarının yaşları arttıkça çocuklarına karşı daha ilgisiz ve ihmalkar davranışlar sergiledikleri görülmüştür.

Bu bulguyu destekler nitelikte, Ozana ve arkadaşlarının okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin kabul-red düzeyleri ile sosyal davranış denetimleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin toplam puanı, "Sıcaklık ve Sevgi", "Saldırganlık ve Kin", "İlgisizlik ve İhmal", "Ayrıştırılmamış Reddetme" alt boyut puanlarının annelerin sahip olduğu çocukların yaşlarına göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

4 yaş grubunda bulunan çocukların 6 yaş grubunda bulunan çocuklara göre anneleri tarafından kabul edilme düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. “Sıcaklık ve Sevgi” alt boyutunda ise 5 yaş grubu çocukların 6 yaş grubundaki çocuklara göre anneleri tarafından kabul edilme düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Ozana ve ark, 2014).

Fakat, Erkman ve Rohner’in ebeveyn kabul-red düzeyinin, çocuğun yaşına bağlı olarak değişimini inceleyen çalışmasında, anne çocuk ilişkisinde annenin çocuğuna karşı gösterdiği kabul red davranışının çocuğun yaşına bağlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Erkman ve Rohner, 2006).

Ayrıca, Veneziano’nun 2000 yılında yaptığı, ‘Algılanan Anne-Baba Kabulü ve Kırsal Afrikalı Amerikan ve Avrupalı Amerikan Gençlerin Psikolojik Uyumu’ adlı çalışmasında da annelerin kabul-red düzeyleri ile çocukların yaşları arasında ilişki olmadığı bulunmuştur (Veneziano, 2000).

Tablo 4-4.’e göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği’nin “Sıcaklık-Şefkat”, “Saldırganlık-Düşmanlık”, “İlgisizlik-İhmalkârlık” ve “Ayrıştırılmamış Reddetme” alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamalarının çocuklarının cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Buna göre, annelerin çocuğuna karşı kabul davranışları çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir. Bu bulguya göre; annelerin hem kız hem de erkek çocuklarına karşı aynı oranda kabul ve red davranışlarında buldukları söylenebilir.

Ogelman ve Çubuk’un 2012-2013 eğitim öğretim yılında Muş il merkezinde okul öncesi eğitimi almış 114 çocuk (54 erkek, 60 kız) ve anne-babası ile Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyn (Anne-Baba) Kabul Red Ölçeği (EKRO) kullanarak, ebeveyn kabul-red düzeyi ile çocuğun cinsiyeti arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, annenin kabul-red düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermediği bulunmuştur (Ogelman ve Çubuk, 2013).

Erkan ve Toran’ın Diyarbakır ili Ergani İlçesi gecekondü bölgelerinde yaşayan, alt-sosyoekonomik düzeye sahip ve 5 yaşında çocuğu olan 123 anne ile alt-sosyoekonomik düzeyde olan annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarını incelemek amacıyla Kişisel Bilgi Formu ve Rohner tarafından geliştirilen Ebeveyn Kabul- Red Ölçeği’ni (Anne Formu) kullanarak yaptıkları çalışmalarında annenin

kabul-red düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermediği bulunmuştur. (Erkan ve Toran, 2005)

Ebeveyn kabul-red düzeyi ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok araştırma da (Ansari, 2002; Çakıcı, 2006; Erkman ve Rohner, 2006; Gülay-Ogelman ve Uçar-Çabuk, 2013; Ozana ural 2015; Toran, 2005; Yaşar, 2009, Altan 2006; Yener, 2005) Tablo 4-4.'te belirtilen anne çocuk ilişkisinde çocuğun cinsiyetinin annenin kabul red davranışına bir etkisi yoktur, bulgusunu destekler niteliktedir.

Öte yandan literatürde annelerin kabul ve red davranışlarının çocuğun cinsiyetine göre incelenmesinden elde edilen farklı bulgular yer almaktadır.

Ummunel (2007)' in yaptığı araştırmada annelerin 'Sıcaklık ve Sevgi', 'Düşmanlık- ve Saldırganlık', 'Kayıtsızlık-İhmal' alt boyut puanlarının çocukların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Fakat annelerin 'Ayrışmamış Reddetme' düzeyleri çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmaktadır (Ummunel, 2007).

Özdiker (2002), annelerin erkek çocuklarına kıyasla kız çocuklarına daha fazla saldırgan ve reddedici, erkek çocuklarına karşı ise kız çocuklarına oranla daha fazla ilgisiz ve sevgisiz davrandıklarını belirtmiştir (Akt. Toran, 2005).

Haktanır ve ark., (1998) çalışmalarında ailelerin çocuktan beklentilerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ve çocuğa karşı olan davranışları ve tutumlarında da bu beklentiler doğrultusunda değiştiği tespit edilmiştir (Haktanır, ve ark., 1999).

Tablo 4-5.'e göre, Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "İlgisizlik-İhmalkârlık" alt boyutu ve toplam puan ile annenin yaşı arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre, annenin yaşı arttıkça 6-12 yaş ilköğretime giden çocuğuna karşı gösterdiği ihmalkârlığı ve ilgisizliği azalmaktadır. Tam tersi durum da söz konusudur. Anne-çocuk ilişkileri ölçeği toplam puanı, annenin çocuğuna karşı kabul-red düzeyini vermektedir. Öyleyse anne yaşı arttıkça annenin çocuğuna karşı kabul edilebilir davranışlar sergilediği, çocuğu ile sağlıklı ve olumlu bir ilişki içerisinde olduğu yorumu yapılabilir.

Erkan ve Toran'ın Diyarbakır ili Ergani İlçesi gecekondü bölgelerinde yaşayan, alt-sosyoekonomik düzeye sahip ve 5 yaşında çocuğu olan 123 anne ile alt-sosyoekonomik düzeyde olan annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarını incelemek amacıyla Kişisel Bilgi Formu ve Rohner tarafından geliştirilen Ebeveyn

Kabul- Red Ölçeği'ni (Anne Formu) kullanarak yaptıkları çalışmalarında alt sosyo-ekonomik düzeye mensup annelerin yaşları ile EKRÖ'den alınan toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur. Buna göre alt sosyo-ekonomik düzeye mensup annelerin yaşları arttıkça çocuklara karşı olan reddetme davranışlarının da arttığı bulunmuştur.

Haktanır ve arkadaşlarının 1998 yılında yaptıkları ülkemizde anne-çocuk ilişkileri üzerine yapılan 75 araştırmanın genel değerlendirmesinde anne yaşının çocuklara karşı olan davranışları üzerinde fazla bir fark yaratmadığı bulunmuştur. (Haktanır ve ark, 1998) Bu bulgular tablo 4-5. 'de belirtilen bulguları destekler niteliktedir.

Ancak Campo ve Rohner (1992), yaptıkları çalışmada annenin yaşı ilerledikçe çocuğuna karşı olan davranışların da olumsuz yönde önemli düzeyde farklılıklar olduğu saptanmıştır (Campo ve Rohner, 1992).

Oberstein ve arkadaşlarının yaptıkları (1995), araştırmalarında alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin yaşları ile çocuklarına karşı olan kabul-red davranışları arasında önemli düzeyde ilişki bulunmuştur. Annelerin yaşları ilerledikçe çocuklarına karşı kin besleme, düşük baş çıkma becerileri ve olumsuz dünya görüşleri gibi tutumları daha fazla gösterdiklerini tespit etmişlerdir.

Tablo 4-6.'ya göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Saldırganlık-Düşmanlık", "Sıcaklık-Şevkat" ve "Ayrıştırılmamış Reddetme" alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamalarının annelerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bulunmuştur. Tablo 4-6.'ya göre, Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "İlgisizlik-İhmalkârlık" alt boyutu ile annelerin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Annelerin eğitim durumu ortalamalarına bakıldığında ilköğretim mezunu annelerin puan ortalamalarının en fazla olduğu görülür. Buna göre, ilköğretim mezunu annelerin 6-12 yaş ilköğretime giden çocuklarını diğer mezunlara kıyasla daha fazla ihmal ettikleri sonucu çıkar.

Tablo 4-6.'ya göre çalışmada Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "İlgisizlik-İhmalkârlık" alt boyutu sonucuna paralel olarak; Erkan ve Toran'ın Diyarbakır ili Ergani İlçesi gecekondu bölgelerinde yaşayan, alt-sosyoekonomik düzeye sahip ve 5 yaşında çocuğu olan 123 anne ile alt-sosyoekonomik düzeyde olan annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarını incelemek amacıyla Kişisel Bilgi Formu

ve Rohner tarafından geliştirilen Ebeveyn Kabul- Red Ölçeği'ni (Anne Formu) kullanarak yaptıkları çalışmalarında annelerin eğitim düzeyi düştükçe çocuklarına karşı sergiledikleri red davranışının arttığı eğitim düzeyi yükseldikçe red davranışının azaldığı bulunmuştur.

Bir çok araştırmada da (Rohner ve Chaki-Sircar 1988; Haktanır ve ark., 1998; Sümer ve Güngör 1999; Üstün 1994; Anjel 1993; Kağıtçıbaşı 1979; Bilir ve Dabanlı 1991) annelerin eğitim düzeyleri artıkça, çocuklarına karşı olan davranışlarının kabul edici yönde arttığı eğitim düzeyi düştükçe çocuklara karşı olan kabul edici olumlu davranışlarda azalma, reddedici olumsuz davranışlarda artma olduğu bulunmuştur.

Tablo 4-7.'de araştırmaya katılan annelerinin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeğinin "İlgisizlik-İhmalkârlık" alt boyutu ve toplam puanı ile ailedeki çocuk sayısı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre ailedeki çocuk sayısı arttıkça anneler çocuklarına karşı daha ilgisiz ve ihmalkâr davranabilmektedir.

Erkan ve Toran'ın yaptığı çalışma Tablo 4-7.'de verilen verileri destekler niteliktedir. Erkan ve Toran'ın Diyarbakır ili Ergani İlçesi gecekondu bölgelerinde yaşayan, alt-sosyoekonomik düzeye sahip ve 5 yaşında çocuğu olan 123 anne ile alt-sosyoekonomik düzeyde olan annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarını incelemek amacıyla Kişisel Bilgi Formu ve Rohner tarafından geliştirilen Ebeveyn Kabul- Red Ölçeği'ni (Anne Formu) kullanarak yaptıkları çalışmalarında annelerin sahip oldukları çocuk sayısına göre EKRÖ toplam puanları arasında istatistiksel olarak pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre alt sosyo-ekonomik düzeye mensup annelerin sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça çocuklarına karşı red davranışlarının da arttığı söylenebilir. Yapılan araştırmalar (Rohner ve Chaki-Sircar 1988; Haktanır ve ark., 1998; Anjel 1993; Bilir ve Dabanlı 1991) çocuk sayısının fazla olduğu ailelerde annenin çocuğun sosyal gelişimine olumsuz etkide bulunduğu, çocuğa karşı cezalandırıcı olduğu, annelik rolünü çocuklardan birine aktararak çocuğa karşı ihmalkâr ve ilgisiz davrandığı ve çocuğun fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı gösterilmiştir. Bu sonuçlar Tablo 4-7.'de verilen araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Tablo 4-8.'e göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin 'Sıcaklık-Şevkat', 'Düşmanlık-Saldırganlık', 'İlgisizlik-İhmalkârlık' ve

'Ayrıştırılmamış Reddetme' alt boyut puanları ve toplam puan ile ailenin aylık gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Sonuca göre, ailenin aylık gelir düzeyi, anne çocuk ilişkisinde annenin çocuğuna karşı gösterdiği kabul red davranışını etkilememektedir.

Fakat Raver'ın 2003 yılında, alt sosyo-ekonomik düzeye sahip anneler üzerinde yaptığı araştırma sonuçları, Tablo 4-8.'den çıkan bulgunun tersi niteliğindedir. Raver (2003), ailenin gelir düzeyinin düşük olmasının, annenin çocuğa karşı olan ilgi, yardım ve bakım davranışlarını azalttığı ve annelerin psikolojik uyumunu olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur.

Ayrıca, Demiriz ve Öğretir'in 143 kız, 157 erkek olmak üzere toplam 300 çocuktan alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının inceledikleri araştırmalarında Alt sosyo ekonomik düzeydeki annelerin daha koruyucu, annelik rolünü daha fazla reddeden, aile içinde daha geçimsiz ve daha sıkı disiplin uyguladıkları görülmektedir (Demiriz ve Öğretir, 2005).

Mistry ve arkadaşlarının (2002), SED'in ebeveynlik üzerindeki etkilerini ele alan çalışmalarında, ekonomik güçlüğüne anne babaların psikolojik iyilik hali üzerinde olumsuz etkiler gösterdiği ve bu durumun dolaylı olarak anne baba davranışlarını etkilediği vurgulanmaktadır. Düşük SED'in özellikle anne davranışlarıyla ilişkili olduğu vurgulanmakta, düşük SED'de olan anne babaların çocuklarına daha katı, kontrolcü ve ihmalkâr davrandıkları; çocuklara uzak ve daha az destekleyici oldukları belirtilmektedir (Slac, Holl, McDaniel, Yoo ve Bolger, 2004).

Toran (2005), farklı sosyo-kültürel düzeylere sahip olan annelerin çocuklarını kabullenme ve reddetme davranışlarını araştırmıştır. Araştırmaya Diyarbakır ilinden 123 alt ve 123 üst sosyo-kültürel düzeye sahip toplam 246 anne ve 6 yaş çocuğu katılmıştır. Annelerin çocuklarına karşı olan kabul ve reddetme davranışları ile alt ve üst sosyo-kültürel düzey arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Annelerin çocuklarını kabullenme ve reddetme davranışları üzerinde sosyo-kültürel değişkenlerin sosyo-kültürel düzeye göre etkili olduğunu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre alt sosyo-kültürel düzeye sahip annelerin kız ve erkek çocuklarına karşı daha reddedici oldukları söylenebilir (Toran, 2005).

Ülkemizde yapılan araştırmalarda da benzer bulgular mevcuttur. Akün(2013), düşük SED'den gelen katılımcıların çocukluklarında daha fazla anne-baba reddi ve daha düşük anne-baba sıcaklığı algıladığını belirtmiştir (Akün, 2013).

Çakıcı (2006) düşük ve yüksek SED'den gelen annelerin, çocuklarına yönelik kabul-red davranışlarını karşılaştırmış ve düşük SED'den gelen annelerin çocuklarına daha reddedici davrandıklarını ortaya koymuştur (Çakıcı, 2006).

Tablo 4-14.'e göre araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Saldırganlık-Düşmanlık", "Sıcaklık-Şevkat", İlgisizlik-İhmalkârlık' ve "Ayrıştırılmamış Reddetme" alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamaları ile aile tipi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Erkan ve Toran'ın Diyarbakır ili Ergani İlçesi gecekodu bölgelerinde yaşayan, alt-sosyoekonomik düzeye sahip ve 5 yaşında çocuğu olan 123 anne ile alt-sosyoekonomik düzeyde olan annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarını incelemek amacıyla Kişisel Bilgi Formu ve Rohner tarafından geliştirilen Ebeveyn Kabul- Red Ölçeği'ni (Anne Formu) kullanarak yaptıkları çalışmalarında ailede yaşayan birey sayısı arttıka annelerin red davranışlarının arttığı söylenebilir (Erkan ve Toran, 2005).

Rohner ve Chaki-Sircar (1988), Hindistan'da yaptıkları bir araştırmada çocukluk döneminde kalabalık ailelerde yetişen annelerin çocuklarına karşı reddedici bir tutum sergilediklerini saptamışlardır (Rohner ve Chaki-Sircar, 1988).

Ülkemizde yapılan araştırmalarda (Kağıtçbaşı, 1979; Anjel, 1993; Haktanır ve ark., 1998), ailedeki birey sayısının artmasını annenin, çocuğuna karşı bakımını azalttığı, annelik rolünü kısıtladığı, çocuğa karşı ihmalkar ve ilgisiz davranışlar sergilemesine neden olduğu görölmüştür.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.SONUÇLAR

6-12 yaş arası çocukların annelerinin bazı sosyodemografik özelliklerinin anne-çocuk ilişkisi yönünden incelenmesi amacıyla ilkokul ve ortaokula giden çocuğu olan anneler üzerinde yapılan araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

1. Araştırmaya katılan annelerin çoğunluğunun %48.1'i iki çocuğu olduğu ve %35'inin lise mezunu olduğu belirlenmiştir (Tablo 4-1).
2. Annelerin %95.8'inin sosyal güvencesinin olduğu, aylık gelir düzeyi (%30.4) 2000-2500 TL arasında olan çekirdek aileye (%81.3) sahip olduğu bulunmuştur (Tablo 4-1).
3. 6-12 yaş grubu çocukların yaş ortalaması 9.19 ± 1.91 (min=6, mak=12) ve çocukların büyük çoğunluğunun erkek (% 51.9 erkek, % 48.1 kız) olduğu saptanmıştır (Tablo 4-1).
4. Anne Çocuk İlişkileri Ölçeği'nden alınan puanlar 60 ile 240 arasında değer taşımaktadır. Alınan puan 240 puanına yaklaştıkça annenin çocuğuna karşı gösterdiği kabul red davranışı artar. Araştırmada, annelerin, Anne Çocuk İlişkileri Ölçeği'nden aldıkları kabul red puan ortalamalarının (ort.=128.01) yüksek olduğu bulunmuştur. Buna göre anneler ilkokula ve ortaokula giden çocuklarına karşı anne çocuk ilişkilerinde reddedici, saldırgan, düşmanca, ihmalkar ve ilgisiz davranışlar sergilemektedir(Tablo 4-2).
5. 'İlgisizlik ve İhmalkârlık' alt boyut puan ortalamalarının çocukların yaşlarına göre negatif yönlü, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Buna göre çocuğun yaşı azaldıkça annenin çocuğuna karşı ilgisizliği ve ihmalkârlığının artmakta olduğu belirlenmiştir (Tablo 4-3).
6. Annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Sıcaklık ve Şevkat", "Saldırganlık ve Düşmanlık" ve "Ayrıştırılmamış Reddetme" alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamalarının çocuklarının

yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olmadığı bulunmuştur. Buna göre annenin çocuğuna gösterdiği sıcaklık, saldırganlık ve reddetme davranışları çocuğun yaşına göre değişmemektedir (Tablo 4-3).

7. Annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Sıcaklık-Şefkat", "Saldırganlık-Düşmanlık", "İlgisizlik-İhmalkârlık" ve "Ayrıştırılmamış Reddetme" alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalamalarının çocuklarının cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Buna göre çocuğun cinsiyeti anne çocuk ilişkisini etkilememektedir (Tablo 4-4).
8. Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "İhmalkârlık" alt boyutu ve toplam puan ile annenin yaşı arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Annelerin yaşları azaldıkça, 6-12 yaş grubu çocuklarına karşı daha ilgisiz ve ihmalkâr, reddedici davranışlar sergiledikleri saptanmıştır (Tablo 4-5).
9. Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "Sıcaklık-Şefkat", "İlgisizlik-İhmalkârlık" alt boyutları ve toplam puanları ile annelerin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Ortaokul mezunu annelerin çocuklarına karşı daha sıcak ve şefkatli fakat aynı zamanda ilgisiz ve ihmalkâr davrandıkları belirlenmiştir (Tablo 4-6).
10. Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin "İlgisizlik-İhmalkârlık" alt boyutu ile ailedeki çocuk sayısı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ailedeki çocuk sayısı arttıkça anne 6-12 yaş çocuğuna daha ilgisiz ve ihmalkâr davranmaktadır (Tablo 4-7).
11. Araştırmaya katılan annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği'nin 'Sıcaklık-Şevkat', 'Düşmanlık-Saldırganlık', 'İlgisizlik-İhmalkârlık' ve 'Ayrıştırılmamış Reddetme' alt boyut puanları ve toplam puan ile ailenin aylık gelir durumu ve aile tipi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Aile tipi ve aylık gelir durumu anne-çocuk ilişkisini etkilememektedir (Tablo 4-8; Tablo 4-9).

6.2. ÖNERİLER

6-12 yaş arası çocukların annelerinin bazı sosyodemografik özelliklerinin anne-çocuk ilişkisi yönünden incelenmesi amacıyla ilkököl ve ortaokula giden çocuğu olan anneler üzerinde yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda;

- Araştırmada annelerin çocukları ile olan ilişkilerinde yüksek düzeyde red algılamalarının saptanması nedeniyle çocuk sağlığı hemşireleri anne-çocuk ilişkisinde sorun olan konuların belirlenmesine yönelik daha geniş örneklem grupları ile araştırmalar yapılmalıdır.
- Bu araştırmalar, anne ve çocukları kapsayacak şekilde planlanmalı ve belli aralarda düzenli bir şekilde yapılmalıdır. Böylece yapılan araştırmalar; anne-çocuk ilişkisinin olumlu yönde gelişmesini sağlayacak, çocukların sağlıklı büyümesine katkıda bulunacak, çocuğa ve aileye yönelik daha etkin politika ve programlar oluşturulmasını sağlayacaktır.
- Çocuk sağlığı hemşireleri, eğitim programlarını aile merkezli olarak planlamalıdır. Hemşire ailelere, çocuğun psikolojik ve sosyal bir varlık olduğu, çocuğun gelişim dönemlere ait özellikleri ve duygusal gereksinimleri, çocuğa zaman ayırmanın, onun gelişimi için ne kadar önemli olduğunu anlatılmalıdır.
- Eğitim programlarında kitle iletişim araçlarından, okul-aile birliği ve çeşitli dernek etkinliklerinden, sağlık merkezlerinden, halk eğitim merkezleri eğitim programlarından ve eğitim düzeyi düşük bireylerin anlayabilecekleri şekilde yazılmış, resimlendirilmiş ana-baba el kitaplarından yararlanılması sağlanmalıdır.
- Diğer yandan çocuğun okulda da gelişimsel özelliklerinin desteklenmesi için temel sağlık hizmetleri ile okul sağlığı hizmetlerini yürüten disiplinler arasında iletişim ve işbirliği sağlanmalı, çocuk sağlığı hemşireliği kapsamında "Okul sağlığı hemşiresi" kavramının yerleşmesi ve işlerlik kazandırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Ağaç, S. ve Harmankaya, H. (2009). “İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Giysi Tercihleri ve Giysi Satın Alma Davranışlarına Etki Eden Faktörler”. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22.(2).

Akgün Kostak, M. (2013). “Hemşirelik Ve Ebelik Öğrencilerinin Çocuk Sevme Durumları, Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Dersinin Çocuk Sevme Durumlarına Etkisi Ve Etkileyen Faktörler”. Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi, 2.(2), s:50-56.

Akyıldız, H. (2006). “Freud’çu, Liberal Ve Marksist Kişilik Kuramlarının Türevi Olarak Toplum, İktisat Ve Siyaset Teorileri”. Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (11), s:1-23.

Alkan Ersoy, Ö., Kurtulmuş, Z., Çürük Tekin, N. (2014). “Aile Çocuk Eğitim Programının Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Ve Ev Ortamını Düzenlenmelerine Etkisinin İncelenmesi”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 22.(3), s:1077-1090.

Altan, O.(2006). Relations Between Maternal Socialization, Child Temperament and Emotion Regulation in Preschoolers. Unpublished Master’s Thesis, Koc University, Istanbul.

Ansari, Z. A. (2002). “Parental acceptance-rejection of disabled children in non-urban Pakistan”. North American Journal of Psychology, 4.(1), s:121-128.

Anjel, M., Erkman, F.(1993). The Transliteration Equivalence, Reliability and Validity Studies of the Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ) Mother-Form: A tool for Assessing Child Abuse. International Society for Prevention of Child Abuse & Neglect-Regional Conference, Boğaziçi University, Istanbul.

Arıkan, D., Çelebioğlu, A., Tüfekçi, F.G.(2013). Çocukluk Dönemlerinde Büyüme ve Gelişme. Conk, Z., Başbakkal, Z., Yılmaz, H.B., Bolşık, B. (der.). Pediatri Hemşireliği. Ankara: Akademisyen Tıp Kitapevi, s:75-79.

Aslan Şimşek, B., Buldukoğlu, K., (2015). “Çocukla Terapötik Görüşmenin Hemşirelik Sürecine Göre İncelenmesi”. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, (1).

Arslan E., Arı R., (2008). “Ego Kimlik Süreci Ölçeğinin Türkçeye Uyarlama Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması”. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 39.(19), s: 53-60.

Bacanlı, F., Torun, S., (2012). “İlköğretim Öğrencileri İçin Bazı Mesleklerin Tanıtımı”. İlköğretim Online, 11.(1), s:230-238.

Batum, P. (2007). Öğrenme Bozukluklarında Ebeveyn Kabulü/Reddi ile İçselleştirme ve Dışsallaştırma Sorunlarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Berry, D., O'connor, E. (2010). "Behavioral Risk, Teacher-Child Relationships, and Social Skill Development Across Middle Childhood:A Child-By-Environment Analysis of Change. *Journal of Applied Developmental Psychology*, (31), s:1-14.

Beydağ, K. D.(2007). "Doğum Sonu Dönemde Anneliğe Uyum ve Hemşirenin Rolü". *Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6.(6).

Bezci, Ş. (2008). Youth In Crisis: An Eriksonian Interpretation Of Adolescent Identity In "Franny". *Novitas-Royal*, 2.(1), s:1-12.

Bilir, S., Arı, M., Donmez, N. B., Atik, B., ve San, P. (1991). Türkiye'nin 16 İlinde 4-12 Yaşlar Arasındaki 50.473 Çocuğa Fiziksel Ceza Verme Sıklığı Ve Buna İlişkin Problem Durumlarının İncelenmesi . *Aile ve Toplum*, 1.(1), s: 57-70.

Bilir, Ş., Dabanlı, D. (1991). Ergenlik Çağındaki Sosyal Gelişimine Aile Tutumlarının Etkisinin Araştırılması. *Aile Yazıları III: Birey, Kişilik ve Toplum (Derleyenler: B. İpekçigil, A. Çiğdem)*, Ankara: Aile Araştırma Kurumu Bakanlığı Yayınları.

Börkan, B., Erkman, F., Keskiner, P. (2014). Effects of Parental Power/Prestige And Acceptance On The Psychological Adjustment of Turkish Youth. *Cross Cultural Research*, s:1-10.

Breger, L. (2014). "Psychopathia Sexualis: Sexuality İn Old and New Psychoanalysis". *Journal Of Clinical Psychology: In Session*, 70.(2), s:147–159.

Briley, D. A., Tucker-Drop, E. M. (2014). "Genetic and Environmental Continuity in Personality Development: A Meta-Analysis". *Psychol Bull*, 140.(5), s: 1303–1331.

Büyüköğeneç, L., Törüner E. K.(2013). Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları. İstanbul: Göktuğ Yayınları

Cambo, A. T., Rohner, R. P.(1992). "Relationship Between Perceived Parental Acceptance-Rejection, Psychological Adjustmentand Substance Abuse Among Young Children." *Child Abuse ve Neglect*, (16), s:429-440.

Candan, G. (2005). 8-11 Yaşındaki Parçalanmış ve Tam Aile Çocuklarının Anababalarını Kabul ve Reddetme Davranışlarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çakmak, A., Darıca, N. (2012). "7-11 Yaş Grubu Kurumda Ve Ailesi Yanında Büyüyen Kız Ve Erkek Çocuklarının Anne Figürü Çizimlerinin Duygusal Gelişim Açısından İncelenmesi". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11. (41), s: 147-160.

Çakıcı, S. (2006). Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Anne-Çocuk İlişkilerinin ve Aile İşlevlerinin Anne-Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çapri, B., Çelikkaleli, Ö.(2005). “İlköğretim Birinci Kademedeki (7-11 Yaş Grubu) Çocukların Korunum Gelişim Düzeylerinin Cinsiyet ve Sınıf Değişkeni Açısından İncelenmesi”. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1.(1), s: 48-65.

Demiriz S., Öğretir A. D.(2007). “Alt ve Üst Sosyo-ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 15.(1), s:105-122.

Er M. (2006). “Çocuk, Hastalık, Anne-Babalar ve Kardeşler”. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 49, s: 155-168.

Ekmekçi, A. Y. (2008). Çocukların ve Ebeveynlerin Algıladıkları Ebeveyn Kabul veya Reddi Arasındaki Uyum. Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.

Erdoğan, S., Nahçıvan, N., Esin, M. N.(2014). Hemşirelikte Araştırma. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi, 237-279.

Erkan, S., Toran, M. (2004). “Alt Sosyo-Ekonomik Düzey Annelerinin Çocuklarını Kabul ve Reddetme Davranışlarının İncelenmesi (Diyarbakır İli Örneği)”. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27, s: 91-97.

Erkman, F., Rohner, R. P. (2006). Youths' Perceptions of Corporal Punishment Parental Acceptance and Psychological Adjustment in a Turkish Metropolis. Cross Cultural Research, 40. (3), s:250-267.

Çavuşoğlu, H.(2013). Çocuk Sağlığı ve Hemşireliği Kitabı. Ankara: Sistem Ofset Yayınları.

Fong Y. B.(2014). “Hans Loewald And The Death Drive”. American Psychological Association Psychoanalytic Psychology, 31.(4), s: 525–536.

Gander, M. J., Gardiner, H. W. (2001). Çocuk ve Ergen Gelişimi, (Yay. Haz.: B.Onur), 4. Baskı, Ankara: İmge Kitapevi.

Geçtan, E. (2008). Psikanaliz ve Sonrası. 13. Baskı. İstanbul: Metis Yayıncılık.

Gülay-Ogelman, H., Uçar-Çabuk, F. (2013). “5 Yaş Çocukların Sosyal Konumlarının Anne Babalarının Kabul Red Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi”. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2.(18), s:23-45.

Gürses İ., Kılavuz M. A. (2011). “Erikson’un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi Ve İletişiminin Önemi. T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 20. (2), s:153-166.

Hamamcı, Z.(2015). “Çocuk Gelişimi Kuramları Ve Dil Öğretmenleri İçin Yansımaları”. Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4.(1) Makale No: 13.

Haktanır, G., Aral, N., Alisinanoğlu, F., Baran, G., Başar, F., Köksal, A., Bulut, Ş. (1999). Türkiye’de Anne Baba Tutumu Araştırmalarına Genel Bakış. Cumhuriyet ve Çocuk. (Edt. B.Onur). 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara.

Hazar Ç. M(2006). “Kişilik Ve İletişim Tipleri”. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 4. (2), s:125-140.

Hemşirelik Yönetmeliği (2010).

<<http://www.turkhemsirelerderneği.org.tr/menu/yasa-ve-yonetmelik/hemsirelik-yonetmeliği-2010-2011.aspx>> (Erişim: 27.01.2016).

Işık, B. (2010). Algılanan Ebeveyn Kabul-Red/Kontrol, Kişilik Özellikleri Ve Baş Etme Stratejilerinin Psikolojik Yakınlıklar Üzerindeki Rolünün İncelenmesi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İnanç Yazgan B., Bilgin M., Kılıç Atıcı M.(2012). Gelişim Psikolojisi –Çocuk ve Ergen Gelişimi. İstanbul: Pegem A Yayıncılık, s:245-260.

Kanyas, R. (2008). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin kardeşler arası ilişkiye etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bilgi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, İ. (2003). Evlilik Uyumu İle Çocuklardaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Rolü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kağıtçıbaşı Ç. (1979). Çocuğun Değeri: Türkiye’de Değerler ve Doğurganlık, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Khaleque, A., Rohner, R. P. (2002). “Perceived Parental Acceptance Rejection And Psychological Adjustment: A Meta Analysis Of Cross- Cultural And Intra Cultural Studies”. Journal of Marriage and Family, 64, s:54-64.

Kol S.(2011). “Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim Ve Dil Gelişimi”. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, s:1-21.

Lamb S., Plocha A.(2014). Sexuality in Childhood. American Psychological Association Handbook of Sexuality and Psychology, 1.

Krishnakumar, A., Buehler, C. (2000). Interparental Conflict and Parenting Behaviors: A Meta-Analytic Review. Family Relations, 49, s: 25-44.

Mağden D. Gündoğan A(2009). “5-6 ve 7 Yaşındaki Çocukların Mecazi Kavramlarını Anlamalarının İncelenmesi”. Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi.

Mehtiyev, N.(2011). “Psikanaliz Bilimsel Bir Teori Mi? İlham Dilman’ın Freud Yorumu”. Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi, 19, s:373-382.

Mert, Ş.(2015). Bilgisayar Oyunları Yoluyla Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Nalcioğlu, A. U. (2014) “Adolf Muschg’un Eserlerinde Anne-Oğul İlişkisi”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18. (3), s:103-116.

Neyzi, O., Ertuğrul T. (2010). Pediatri, 4.baskı, İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi, s:91.

Niska, K., Snyder M, Hoagberg B. L. (1998). “Family Ritual Facilitates Adaptation To Parenthood”. Public Health Nursing, 15.(5), s::329-337.

Ocakçı, A.(2006). Çocuğun Aile Merkezli Bakımı. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu.

Ocakçı, A. F. Alpar Ecevit, Ş.(2013). Hemşirelikte Kavram, Kuram ve Model Örnekleri. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi, 67.

Öndegiden, N. (2013). “Anne-Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki”. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 5.(4), s:420-440.

Öngider, N. (2006). Evli Ve Boşanmış Ailelerde Algılanan Ebeveyn Kabul Veya Reddinin Çocuğun Psikolojik Uyumunu Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Önder, A., Gülay, H. (2007). Annelerin Kabul Ret Düzeyi İle Çocuklarının Empati Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 22, s: 23-30.

Önder, A., Gülay, H. (2007). “Ebeveyn Kabul-Red Teorisi ve Bireyin Gelişimi Açısından Önemi”. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, s:20-28.

Öner, N. (1996). Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler, Bir Başvuru Kaynağı, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Özakar Akça, S., Gözen, D.(2013). “Çocuk Hemşiresinin Savunucu Rolü”. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 21.(3), s: 213-218.

Özgüngör, S., Kapıkıran, Acun N.(2011). “Erikson’un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeklerinin Türk Kültürüne Uygunluğunun Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Ön Bulgular”. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4.(36), s:114-126.

Paley, B., Conger, R. D., Harold, G. T. (2000). Parent's Affect Adolescent Cognitive Representations And Adolescent Social Development. *Journal of Marriage and Family*, 62, s:761-776.

Pektaş, İ., Özgür, G. (2005). "İlköğretim Öğrencilerinin Anneleri İle Olan İlişkilerini Algılayışları Ve Bu İlişkiyi Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 21. (2), s:13-27.

Raver, C. (2003). The Role of Employment In Predicting Depressive Symptoms and Parenting Among Low-Income Families. *Child Development*, 74.(6).

Rohner, R.P., Britner, P.A. (2002). Worldwide Mental Health Correlates Of Parental Acceptance-Rejection: Review Of Cross-Cultural And Intracultural Evidence. *Cross-Cultural Research*, 36.(1), s:16-47.

Rohner, R.P. (1998). Father Love And Child Development: History And Current Evidence. *Current Directions in Psychological Science*, 7, s:157-161.

Rohner, R.P., Rohner E.C. (1981). Parental Acceptance-Rejection And Parental Control: Cross-Cultural Codes. *Ethnology*, 20.(3), s: 245-260.

Rohner, R. P., Chaki-Sircar, M. (1988). *Woman and Children In Bengali Willage*, Hannover and London: University Press of New England.

Rohner, R. P., Khaleque A. R., Cournoyer, D. E. (2004). Parental Acceptance-Rejection Theory, Cross-Culturel Methods, Evidence And Implications. www.wm.uconn.edu/~rohner.

Rohner, R. P. (2004). The Parental Acceptance And Rejection Syndrome: Universal Correlates Of Perceived Rejection. *American Psychologist*, 59, s: 830-840.

Rohner, R. P. (2015). *Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ): Test Manual*, Rohner Research Publications.

Rohner, R. P., Rohner, E. C. (1980). "Antecedents and consequences of parental rejection: A theory of emotional abuse". *Child Abuse and Neglect*, 4, s:189-198.

Sauerteig, L.(2012). Loss of Innocence: Albert Moll, Sigmund Freud and the Invention of Childhood Sexuality Around 1900. *Medical History* (2012), vol. 56(2), s:156-183.

Silverman, D.(2011). *Freud And The Sexual*. International Psychoanalytic Books. Yazar: Jean Laplanche, s:315.

Sümer, N., Güngör, D. (1999). "Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri Ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi". *Türk Psikoloji Dergisi*, 14.(44), s: 35-58.

Şirin, A.(2008). “Oluşturmacılığın Kuramsal Temelleri”. Marmara Coğrafya Dergisi, 17 s:196 – 205.

Taşkın, L. (1997). Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. 5. Baskı. Ankara: Sistem Ofset Matbaacılık, s:365-366.

Tepeli, K., Yılmaz, E., Kuyucu, Y. (2014). Studying Emotion Recognition Skills Of 5-6 Year Old Children In Terms Of Maternal Acceptance/Rejection Levels, Contemporary Perspectives and Research on Early Childhood Education, (Eds. Mustafa Yaşar, Özkan Özgün and Jeanne Galbraith), Newcastle, UK: Cambridge Scholar Publishing.

Tezel, Şahin F., Özyürek, A.(2008) “5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi”. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6.(3), s:395-414.

Toran, M. (2005). Farklı sosyo kültürel düzeylere sahip annelerin çocuklarını kabullenme ve reddetme davranışlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tural E., Rızalar S., Güdek E. (2010). Çocuk Ve Erişkin Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Çocuk Sevme Ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi. IV. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi Özet Kitabı, s: 96.

Turan, T., Çetinkaya, B, Ceylan S. S., Altundağ, S. (2006). Denizli İli Pediatri Kliniklerinde Refakatçi Olarak Kalan Annelerin Hospitalizasyona Yönelik Tepkileri Ve Etkileyen Faktörler. 50. Milli Pediatri- 6. Milli Çocuk Hemşireliği Kongre Kitapçığı, Antalya. 8-12 Kasım.

Uçar, H.(2014). Gebelerin Psikososyal Sağlık Durumları İle Annelik Rolü Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Ummunel, A.(2007). Okul Öncesi Çocuklarda Akran Kabulünün Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkiye.

UNICEF Report, 2012. The State Of The World’s Children 2012.
http://www.unicef.org/sowc2012/pdfs/SOWC-2012-Main-Report_EN_21Dec2011.pdf. (İndirme Tarihi: 13.02.2015)

UNICEF (2014). The State of the World’s Children 2014 in Numbers. New York: United Nations Publications, s.: 78-83

Ural, O., Efe-Azkeskin, K. (2004). Aile Sosyal Davranış Denetim Ölçeği. I. Uluslararası Okulöncesi Eğitim Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

Üstün, E. (1994). 8-11 Yaşlarındaki Çocukların Psikososyal Açısından Potansiyellerini Anne-Çocuk Gözüyle İncelenmesi ve Kuşaklar Arası İnançların Karşılaştırılması (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Varan, A., Eryüksel, G. N. (2004). Daughters, Mothers And Grandmothers: Three Generations Of Maternal Acceptance And Rejection In Turkey. XIV. International Family Therapy Association (IFTA) World Family Therapy Congress, Istanbul, Turkey, April 4-7.

Veneziano, R. A. (2000). "Perceived Paternal And Maternal Acceptance And Rural African American And European American Youths' Psychological Adjustment". Journal of Marriage and the Family, 62, s:123-132.

Yalçın, H.(2013). "Anne-Çocuk İletişimi Eğitiminin Etkileri". Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 28, s:179-194.

Yapıcı, Ş., Yapıcı, M.(2006). "Çocukta Bilişsel Gelişim". Üniversite Ve Toplum, Bilim, Eğitim Ve Düşünce Dergisi, (6),1.

Yaşar, F. (2009). İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Anne-Çocuk İlişisini Kabul Ve Reddedici Algılamaya Düzeyinin Anne Evlilik Doyumu Uyum Ve Evlilik Uyumu İle İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Yazgan İnanç, B., Bigin, M., Kılıç Atıcı M. (2007). Gelişim Psikolojisi, Çocuk ve Ergen Gelişimi, 2.baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, s:39-49.

Yener, N. (2005). Çocukların Algıladıkları Ebeveyn Kabul veya Reddinin Okul Başarısı ve Okul Uyumu İle İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yiğit, R. (2009). Çocukluk Döneminde Büyüme ve Gelişim. Ankara: Sistem Ofset Yayınları.

FORMLAR

EK 1

ANNE BİLGİLENDİRME FORMU

ÇALIŞMANIN ADI: İlkokul ve Ortaokulda Giden Çocuğu Olan Annelerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerinin Anne-Çocuk İlişkisi Yönünden İncelenmesi

Sayın anne;

Bu çalışmanın amacı, ilkokula ve ortaokula giden çocuğu olan annelerin bazı sosyodemografik özelliklerinin anne-çocuk ilişkisi yönünden incelenmesidir.

Araştırma, 6-12 yaş arası çocukların anneleri ile gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda annelere Çocuk-Aile İlişkileri Değerlendirme anketi uygulanacaktır. Araştırmada, size ve çocuğunuza ait bilgiler gizli tutulacaktır. Sizin ve çocuğunuzun adı hiçbir araştırma raporunda yer almayacaktır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Teşekkür ederiz.

OLASI RİSKLER VE RAHATSIZLIKLAR: Araştırmada, çocuğunuza (yaş, cinsiyet, kaçınıcı sınıfta okuduğu) ve size ait (yaş, cinsiyet) kişisel bilgiler, sorulacaktır. Bu kişisel bilgilere, araştırmacılar dışında başka kişiler tarafından ulaşılması açısından olası bir risk bulunmaktadır. Ancak bu olası riske karşılık, çocuğunuz ve size ait bilgiler, anket formlarına isimsiz olarak kaydedilecektir. Ayrıca, çocuğunuz ve size ait bilgileri sadece araştırmacılar bilecek başkalarının bu bilgilere ulaşması engellenecektir.

ARAŞTIRMADA İZLENECEK YÖNTEM: Çalışmaya katılmayı kabul ettiğiniz takdirde size bir soru formu ve bir ölçek verilerek doldurmanız istenecektir. Sorular ve ölçeklerde yer alan ifadeler tamamen sizin deneyimleriniz ile ilgili olup doğru ya da yanlış yanıtı yoktur. Formlarda isminizi belirtmeniz gerekmektedir. Sorulara vereceğiniz yanıtlar ve kişisel bilgileriniz tamamen gizli kalacak, bu çalışma dışında hiçbir şekilde kullanılmayacaktır.

GİZLİLİK: Bu çalışmayla bağlantılı olarak elde edilen ve sizinle özdeşleşmiş her bilgi gizli kalacak, kişilerle paylaşılmayacak ve yalnızca sizin izniniz veya kanunun gerektirdiği ölçüde ifşa edilecektir.

KATILIM VE AYRILMA: Bu çalışmanın içinde olmak isteyip istemediğinize tamamı ile bağımsız ve etki altında kalmadan karar verebilirsiniz. Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmaya karar vermeniz halinde dahi, sahip olduğunuz her hangi bir hakkı kaybetmeden veya herhangi bir cezaya maruz kalmadan istediğiniz zaman çekilebilirsiniz. Çalışmadan çekilmek isterseniz bir cezası yoktur ve sahip olduğunuz faydaları kaybetmezsiniz.

ALTERNATİF TEDAVİ VEYA GİRİŞİMLER: Yok

Araştırma Süresince 24 Saat Ulaşılabilir Kişi Adı \ Soyadı \ Telefonu:

Neslihan Aslan 05534757967

Danışmanın Adı \ Soyadı: Prof. Dr. Ayşe Ferda Ocağcı

Araştırmacılar

Danışman

Prof. Dr. Ayşe Ferda OCAKÇI

Yüksek Lisans Öğrencisi

Neslihan Aslan

EK 2

ONAM FORMU

Katılımcı Bilgilendirme Formundaki tüm açıklamaları okudum. Bana yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama araştırmacı tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabilceğimi ve kendi isteğime bakılmaksızın araştırmacı tarafından araştırma dışı bırakılabileceğimi biliyorum. Söz konusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum. Araştırmaya dahil olduğumda herhangi bir ücret almayacağımı biliyorum.

Anne adı-soyadı-imzası-tarih

Araştırmanın Yürütücüsü: Prof. Dr. Ayşe Ferda OCAKÇI

Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu

Tel: +90 212 3112601

EK 3

Anket No:

ÇOCUK ve AİLE BİLGİ FORMU

Yönerge: Bu araştırmada, ilkokula ve ortaokula giden çocuğu olan annelerin bazı sosyodemografik özelliklerinin anne-çocuk ilişkisi yönünden incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda, aşağıdaki formlarda, çocuğunuzla ilişkiniz ve aile özelliklerinize ilişkin bazı sorular yer almaktadır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Yüksek lisans öğrencisi: Neslihan Aslan

Danışman: Prof.Dr. Ayşe Ferda Ocakçı

1. Çocuğunuzun yaşı?

2. Çocuğunuzun cinsiyeti?

Kız

Erkek

3. Çocuğunuz kaçınıcı sınıfa gidiyor?

4. Nerede yaşıyorsunuz?

İstanbul

İstanbul dışı

*İstanbul dışında yaşıyorsanız yaşadığınız yeri

belirtiniz.....

5. Annenin yaşı?

6. Annenin eğitim durumu?

İlkokulu

Ortaokul

Lise

İlköğretim

Üniversite

Yüksek lisans-doktora

Okur-yazar değil

7. Babanın yaşı?

8. Babanın eğitim durumu nedir?

- İlkokulu Ortaokul Lise İlköğretim
 Üniversite Yüksek lisans-doktora Okur-yazar değil

9. Kaç çocuğunuz var?

- 1 2 3 4 ve
üzeri

10. Aylık gelir durumunuz nedir?

- Asgari ücret 1000-1500 TL 1500-
2000 TL
 2000-2500 TL 2500-3000 TL 3000 TL
ve üzeri

11. Ailenin sosyal güvencesi var mı?

- Evet Hayır

12. Aile tipiniz nedir?

- Geniş aile Çekirdek aile

EK 4

AİLE-ÇOCUK İLİŞKİLERİ 'EBEVEYN KABUL RED' FORMU (ANNE)				
	Herzaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
SICAKLIK-ŞEFKAT				
1.Ben çocuğum hakkında güzel şeyler söylerim.				
2.Günlük yaşantımızda çocuğumla tartışır ve fikir alırım.				
3.Çocuğumu arkadaşlarını eve getirmesi için cesaretlendiririm ve onların iyi vakit geçirmesine gayret ederim.				
4.Çocuğumun bana güvenip açılmasını kolaylaştırırım.				
5.Çocuğum bir şeyi iyi yaptığında onun gurur duymasını sağlarım.				
6.Çocuğumu başkalarına överim.				
7.Çocuğumla şefkat ve sevgi dolu konuşurum.				
8.Çocuğumu hak ettiği zaman överim.				
9.Çocuğumun hayatındaki olaylarla gerçekten ilgilenirim.				
10.Çocuğumun başı dertte olduğunda ona karşı anlayışsız davranırım.				
11.Çocuğuma istenilen ve ihtiyaç duyulan kişi olduğunu hissettiririm.				
12.Çocuğum iyi davrandığı zaman onunla gurur duyduğumu söylerim.				
13.Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.				
14.Çocuğum üzüldüğü, tasalandığı veya korktuğu zaman ona yardım etmeye çalışırım.				
15.Çocuğumun görüşlerine saygı duyarım ve açıkça söylemesi için onu cesaretlendiririm.				
16.Benim için uygun olmasa bile, çocuğumun önemli gördüğü şeyleri yapmasına özen gösteririm.				
17.Çocuğumun yaptığı şeylere ilgi duyuyorum.				
18.Çocuğuma onu sevdiğimi hissettiririm.				
19.Çocuğuma nazik ve yumuşak davranırım.				
20.Çocuğumu mutlu etmeye çalışırım.				
SALDIRGANLIK-DÜŞMANLIK				
21.Çocuğum kötü davrandığında onu küçümseyerek azarlarım.				
22.O beni dinlemediği zaman çocuğumu başkalarına şikayet ederim.				
23.Çocuğumla alay ederim.				
24.Çocuğuma sert davranırım.				
25.Hak etmediği zaman bile çocuğumu cezalandırırım.				
26.Kızgın olduğum zaman çocuğumu cezalandırırım.				
27.Çocuğuma karşı çok sabırsızım.				
28.Çocuğum sinirime dokunur.				

29.Çocuğumla kırııcı konuşurum.				
30.Çocuğuma sinirime dokunduğunu söylerim.				
31.Çocuğumun kalbini kırarım.				
32.Çocuğum yanlış bir şey yaptığında ona kötü davranıyorum.				
33.Çocuğum istemediğim bir davranış yaptığında onu başka çocuklarla kıyaslarım.				
34.Çocuğum kötü davrandığı zaman onu oyun arkadaşlarının yanında küçük düşürürüm.				
35.Çocuğumun benimle beraber olmasından kaçınırım.				
36.Çocuğumu olumsuz bir şekilde başka çocuklarla kıyaslarım.				
İLGİSİZLİK-İHMALKÂRLIK	Herzaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
37.Çocuğuma sanki orada yokmuş gibi davranırım.				
38.Çocuğumla candan ilgilenirim.				
39.Beni rahatsız etmediği sürece çocuğumun varlığını bilmezlikten gelirim.				
40.Çocuğumun etrafımda olmasından hoşlanırım.				
41.Çocuğum için yapmam gereken şeyleri unuturum.				
42.Çocuğumun sorunlarına cevap veremeyecek kadar meşgulüm.				
43.Çocuğumun kimlerle arkadaşlık ettiği ile ilgilenirim.				
44.Çocuğum yardım istediği zaman anlamazlıktan gelirim.				
45.Çocuğuma büyük özen gösteririm.				
46.Çocuğumun hatırlamamı beklediği olayları unuturum.				
47.Çocuğumla birlikte vakit geçirmekten hoşlanırım.				
48.Plan yaptığım zaman çocuğumu da göz önünde bulundururum.				
AYRIŞTIRILMAMIŞ REDDETME				
49.Çocuğumu gerçekten sevip sevmediğimden şüphe ediyorum.				
50.Kızgın olduğum zaman çocuğuma bağırırım.				
51.Çocuğuma içerliyorum.				
52.Çocuğum yanlış hareket ettiği zaman onu artık sevmediğimi hissettiririm.				
53.Çocuğumdan şikayet ederim.				
54.Çocuğuma istenmediğini hissettiririm.				
55.Çocuğum kötü davrandığı zaman ondan utandığımı söylerim.				
56.Çocuğum yanlış davrandığında onu utandırmaya veya yanlış davranış sergilediğini hissettirmeye çalışırım.				

EK 5

20 Ocak 2015

Sayın Neslihan Aslan,

Koç Üniversitesi Sağlık Bilimleri bölümünde, danışmanınız Prof. Dr. Ayşe Ferda Ocağı ile yürüteceğiniz ' İlköğretime Giden Çocuğı Olan Annelerin Bazı Sosyo-demografik Özelliklerinin Anne-Çocuk İlişkisi Yönünden İncelenmesi' konulu tez çalışmanızda Türkçe'ye uyarlamış olduğumuz Ebeveyn Kabul- Red Ölçeğini kullanma isteğiniz tarafıma bildirilmiştir.

Bu araştırmada kullanılmak üzere, R.Rohner tarafından geliştirilmiş ve tarafımızdan adaptasyon çalışmaları yapılmış olan Ebeveyn Kabul-Red Ölçeğı, Ebeveyn Formunu kullanmak üzere yaptığınız izin talebiniz uygundur.

Araştırma amaçlı olarak kullanmanıza izin veriyorum.

Çalışmalarınızın bitiminde, bir kopyasını bana iletmenizi rica ediyorum.

Bilgilerinize,

Prof.Dr. Fatoş Erkman,
Eğitim Bilimleri Bölümü
Eğitim Fakültesi
Boğaziçi Üniversitesi

**KOÇ
ÜNİVERSİTESİ**

ETİK KURUL KARARI

Toplantı Tarihi:	21.10.2015
Karar No:	2015.173.IRB3.088
Sorumlu Araştırmacı:	Neslihan Aslan
Araştırma Başlığı:	İlköğretim Okulunda Çocuğu Olan Annelerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerinin Anne-Çocuk İlişkisi Yönünden İncelenmesi
Başlangıç Tarihi:	22.10.2015
Etik Kurul izninin süresi:	1 yıl

10.08.2015 tarihinde protokol numarası ile Üniversitemiz "Sosyal Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu" tarafından onaylanan yukarıda künyesi yazılı projeniz için istemiş olduğunuz değişiklikler kabul edilerek uzatma süresi Etik Kurul'umuz tarafından 1 (Bir) sene olarak kabul edilmiştir.

Notlar:

- Araştırma başlangıç tarihinin gecikmesi durumunda Etik Kurul'a başvurularak tarihlerin değiştirilmesi gereklidir.
- Etik Kurul incelemesi ve onayı olmadan bu araştırmada kullanılan prosedürler, formlar ya da protokollerde herhangi bir değişiklik yapılamaz.
- Araştırmanın gerçekleştirileceği birimlerin yöneticilerinden de ayrıca izin alınması gerekli olabilir.

Saygılarımla,

Hakan S. Orer
Başkan

EK 7

**NESLİHAN ASLAN
CV**

**Güzelbahçe Sok. No. 20
34365
Koç Üniversitesi Hemşirelik
E-mail: naslan@ku.edu.tr
Yüksek Okulu
Nişantaşı/İstanbul**

KİŞİSEL BİLGİLER

Uyruğu: TC
Doğum Yeri: Muğla\ Dalaman
Doğum Tarihi: 18.03.1990
Medeni Durumu: Bekar

EĞİTİM

2014-2016: Yüksek Lisans Koç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
2009-2014: Lisans Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu
2004-2008: Lise Süper Lise, 75.Yıl (Fen- Matematik Bölümü)
1997-2004: İlköğretim 1.sınıf Cumhuriyet İlköğretim Okulu, Hakkari, Türkiye.
2-5. sınıf 7 Ocak İlköğretim Okulu, Osmaniye, Türkiye.
6. sınıf Nigahi Soykan İlköğretim Okulu, Adana, Türkiye.
7-8.sınıf Meryem Abdurahim Gizer İlköğretim Okulu,
Adana, Türkiye.

MESLEKİ İLGİ ALANLARI

Çocuk Sağlığı Hemşireliği
Koroner-KVC Yoğun Bakım Hemşireliği

İŞ DENEYİMİ

Amerikan Hastanesi Koroner- Kardiyovasküler Cerrahi Yoğun Bakım Hemşiresi
(2014-Halen)

DİL BECERİSİ

Türkçe (Ana dili)
İngilizce (Orta düzeyde)

BİLGİSAYAR BECERİSİ

Microsoft Ofis Programları (Word, Excel, Power Point)

SPSS (Başlangıç düzeyinde)

İnternet

Microsoft Power Point Programı

Mikrosoft Excel Programı

SERTİFİKALAR

- 1) Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu , “1. Koç Üniversitesi Hemşirelik Öğrencileri Etkinliği” Katılım Belgesi,
- 2) Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu , “1. Koç Üniversitesi Hemşirelik Öğrencileri Etkinliği” Teşekkür Belgesi,
- 3) Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu , “2. Koç Üniversitesi Hemşirelik Öğrencileri Etkinliği” Katılım Belgesi, 15-16.04.2011
- 4) Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu , “2. Koç Üniversitesi Hemşirelik Öğrencileri Etkinliği” Teşekkür Belgesi, 15-16.04.2011
- 5) Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu , “3. Koç Üniversitesi Hemşirelik Öğrencileri Etkinliği” Katılım Belgesi, 30-31.03.2012
- 6) Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu , “3. Koç Üniversitesi Hemşirelik Öğrencileri Etkinliği” Teşekkür Belgesi, 30-31.03.2012

SOSYAL FAALİYETLER

Koç Üniversitesi Hemşirelik Klubü, Müzik Klubü Üyesi, (2009-2010)

Koç Üniversitesi Hemşirelik Klubü, Dans Grubu Üyesi, (2010-2011)

Koç Üniversitesi Hemşirelik Klubü, Sinema ve Tiyatro Klubü Üyesi, (2010-2011)

Koç Üniversitesi Hemşirelik Klubü, Sosyal Yardımlaşma Klubü Üyesi, (2010-2011)

Koç Üniversitesi Hemşirelik Klubü, Sinema ve Tiyatro Klubü Üyesi, (2011-2012)